

DIREKTÁŘ PRO SLUŽBU A ŽIVOT KNĚŽÍ

ÚVOD

Bohatá zkušenost církve s kněžskou službou a s životem kněží, jež je shrnuta v různých dokumentech učitelského úřadu, <ŠF Z nejnovějších dokumentů srv. DRUHÝ Vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (dále pouze LG), 28; Dekret o výchově ke kněžství *Optatam totius* (dále pouze OT), 22; Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus* (dále pouze CD), 16; Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis* (dále pouze PO); PAVEL VI., Encyklika *Sacerdotalis caelibatus* (24. července 1967): AAS 59 (1967), 657-697; POSV. KONGREGACE PRO KLÉRUS, Okružní list *Inter ea* (4. listopadu 1969): AAS 62 (1970), 123-134; BISKUPSKÁ SYNODA, Dokument o služebném kněžství *Ultimis temporibus* (30. listopadu 1971): AAS 636 (1971), 898-922; *Codex Iuris Canonici* (25. ledna 1983 - dále pouze CIC), kán. 273-289; 232-264; 1008-1054; KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* (19. března 1985), 101; JAN PAVEL II., *Listy kněžím k Zelenému čtvrtku; Katecheze o kněžích při všeobecných audiencích od 31. března do 22. září 1993.*> se v našich dnech rozrostla o nové podněty díky nauce obsažené v apoštolské exhortaci *Pastores dabo vobis*. <ŠF JAN PAVEL II., Posynodní apoštolská exhortace *Pastores dabo vobis* (25. března 1992 - dále pouze PDV): AAS 84 (1992), 657-804.>

Zveřejnění tohoto dokumentu - kde Svatý otec chtěl spojit svůj hlas římského biskupa a Petrova nástupce s hlasy synodních Otců - bylo pro kněze a pro celou církev počátkem věrné a plodné cesty prohloubení a uplatnění jeho jednotlivých bodů.

"Zvláštním způsobem potřebuje dnes přednostní pastýřský úkol nové evangelizace, který se týká veškerého Božího lidu a vyžaduje nové nadšení, nové cesty a nové vyjádření zvěsti a svědectví evangelia, kněze, kteří jsou zakořeněni v Kristově tajemství, plně do něho ponořeni a schopni uskutečnit nový způsob pastýřského života v úzkém spojení s papežem, biskupy a mezi sebou a v plodné spolupráci s věřícími laiky." <ŠF Tamtéž, 18: cit., 685>

Prvotní odpovědnost za tuto novou evangelizaci třetího tisíciletí mají kněží, kteří však musí, aby mohli uskutečnit své poslání, v sobě pěstovat život, který obráží čirou průzračností jejich totožnosti, musí prožívat společenství lásky s Ježíšem Kristem, nejvyšším a věčným veleknězem, hlavou a učitelem, ženichem a pastýřem církve tak, že upevňují svůj duchovní život a svou službu trvalou a úplnou formací.

Tento direktář, jež si přáli mnozí biskupové, jak během synody roku 1990, tak během všeobecné porady biskupů, pořádané Kongregací pro klérus, chce odpovědět na zmíněné požadavky.

Při zpracování jednotlivých bodů se bral zřetel jak na připomínky celého světového episkopátu, který byl pro tento účel zvláště žádán o radu, tak na výsledky prací plenárního shromáždění ve Vatikáně v říjnu 1993, tak konečně i na úvahy mnoha teologů, kanonistů a odborníků z různých zeměpisných oblastí, kteří se vyznaží v současných pastoračních poměrech.

Byla zde snaha nabídnout praktické body, jež by mohly sloužit co nejvíce jednotným podnětům, aniž by se směrnice pouštěly do takových podrobností, jež rozvážní a horliví pastýři mohou prospěšně zvážit pouze na základě oprávněných místních zvyků a skutečných podmínek každé diecéze a biskupské konference. Vzhledem k tomu, že tento dokument má povahu *direktáře*, zdálo se v současných okolnostech vhodným připomenout pouze takové body nauky, jež tvoří základ totožnosti, duchovního života a trvalé formace kněží.

Dokument tedy nezamýšlí předložit vyčerpávající pojednání o kněžství, ani nechce být pouhým a prostým zopakováním toho, co již učitelský úřad církve hodnověrně prohlásil; chce spíše odpovědět na nejdůležitější otázky jak naukového, tak disciplinárního a pastoračního rázu, s nimiž se kněží setkávají při úkolu nové evangelizace.

Tak např. bylo úmyslem objasnit, že pravá kněžská totožnost, jak si ji přál božský učitel a jak byla stále prožívána v církvi, je neslučitelná se snahami, jež by chtěly zbavit obsahu nebo zrušit skutečnost služebného kněžství. Zcela zvláštním způsobem byl zvýrazněn námět společenství, na nějž je dnešní doba mimořádně citlivá pro dopad, který má na život kněze. Totéž lze říci o kněžském duchovním životě, který v našich dobách utrpěl nemálo poruch, jejichž příčinou byl především sekularismus a zcestný antropologismus. Ukázalo se konečně nutným nabídnout některé rady pro přiměřenou trvalou formaci, která by kněžím pomáhala radostně a odpovědně žít jejich povolání.

Text je přirozeně určen prostřednictvím biskupů všem kněžím církve latinského obřadu. Pokyny v něm obsažené se týkají zvláště kněží diecézního kléru, i když mnohé z nich, s patričními úpravami, jsou závazné i pro kněze, kteří jsou členy řádů, kongregací a společností apoštolského života.

Je žádoucí, aby tyto směrnice pomohly každému knězi prohlubovat vlastní totožnost a rozvíjet vlastní duchovní život, aby kněze povzbudily ve službě a v uskutečňování vlastní trvalé formace, jež závisí především od něho samého, aby se staly výchozím bodem bohatého a hodnověrného apoštolátu k užítku církve a celého světa.

1. kapitola
TOTOŽNOST KNĚZE

1. Celé církvi byla dána účast na kněžském pomazání Krista v Duchu svatém. V církvi se totiž "všichni věřící stávají svatým královským kněžstvem, přinášejí Bohu skrze Ježíše Krista duchovní oběti a zvětují veliké skutky toho, který je ze tmy povolal k svému obdivuhodnému světlu (srv. 1 Petr 2,5.9)."
<§F PO,2.> V Kristu je se zřetelem na spásu všech lidí celé jeho tajemné tělo skrze Ducha svatého spojeno s Otcem.

Církev však nemůže toto poslání uskutečnit sama: veškerá její činnost si naprosto vnitřně žádá spojení s Kristem, hlavou jejího těla. Nerozlučně spojená se svým Pánem neustále od něho samého přijímá milost a pravdu, jakož i vedení a podporu, aby všem a každému mohla být "znamením a nástrojem niterného spojení s Bohem a jednoty celého lidského pokolení".
<§F LG,1.>

Služebné kněžství má svou oprávněnost v tomto výhledu životní a účinné jednoty církve s Kristem. Touto službou totiž Pán pokračuje mezi svými lidem v uskutečňování činností, jež přísluší pouze jemu, nakolik je hlava svého těla. A tak služebné kněžství hmatatelně zpřítomňuje činnost, která je vlastní Kristu jako hlavě a svědčí o tom, že Kristus neopustil svou církev, nýbrž ji stále svým nepomíjejícím kněžstvím oživuje. Proto církev považuje služebné kněžství za dar, jehož se jí dostalo službou některých jejích věřících.

Tento dar, ustanovený Kristem, aby pokračoval ve svém vlastním poslání spásy, byl prvotně svěřen apoštolům a pokračuje v církvi prostřednictvím biskupů, jejich nástupců.

2. Svátostné svěcení, jež se uskutečňuje vkládáním rukou a posvěcující modlitbou biskupa, vytváří ve svěcení "zvláštní vztah, který kněze spojuje s Kristem nejvyšším veleknězem a dobrým pastýřem".
<§F PDV,11: cit.,675.>

Kněžská totožnost tedy vychází ze zvláštní účasti na Kristově kněžství, a proto se vysvěcený v církvi a pro církev stane skutečným, živým a průzračným obrazem Krista kněze, "svátostným zpřítomněním Krista hlavy a pastýře".
<§F Tamtéž,15: cit.,680> Svěcením kněz "dostává darem duchovní moc, jež je účastí na pravomoci, kterou Ježíš Kristus skrze svého Ducha vede církev".
<§F Tamtéž,21: cit.,688; srv. PO,2,12.>

Toto svátostné ztotožnění s nejvyšším a věčným veleknězem uvádí kněze zvláštním způsobem do trinitárního tajemství a Kristovým tajemstvím do služebného společenství církve, aby sloužil Božímu lidu.
<§F Srv. PDV,12c: cit.,676.>

Trinitární rozměr

3. Jako je pravda, že každý křesťan je křtem ve spojení s trojjediným Bohem, tak je též pravda, že svěcením obdržným ve svátosti kněžství je kněz vnořen do zcela zvláštního a jedinečného vztahu s Otcem, Synem a Duchem svatým. Neboť "naše totožnost má svůj nejhlubší pramen v lásce Otcově. Se Synem, nejvyšším veleknězem a dobrým pastýřem, jehož Otec poslal, jsme svátostně spojeni služebným kněžstvím působením Ducha svatého. Život a služba kněze jsou pokračováním života a činnosti samotného Krista. Taková je naše totožnost, naše pravá důstojnost, pramen naší radosti, jistota našeho života."
<§F Tamtéž,18: cit.,685-686; Poselství synodních Otců Božímu lidu (28.října 1990), III: "L'Osservatore romano", 29.-30. října 1990.

Totožnost, služba a život kněze jsou tedy v bytostném vztahu ke třem božským osobám se zřetelem na kněžskou službu v církvi.

4. Kněz "jako viditelné prodloužení a svátostné znamení Krista v jeho postavení vůči církvi a světu, jako trvalý a stále nový počátek spásy",
<§F PDV,16: cit.,682.> je včleněn do trinitární dynamiky spásy se zvláštní odpovědností. Jeho totožnost vyvěrá z *ministerium verbi et sacramentorum*, jež je v podstatném vztahu ke spásonosnému tajemství lásky Otcovy (srv. Jan 17,6-9.24; 1 Kor 1,1; 2 Kor 1,1), ke skutečnosti, že Kristus jako kněz si volí a osobně volá svého služebníka, aby byl s ním (srv. Mk 3,15), a k daru Ducha svatého (srv. Jan 20,21), který knězi udílí potřebnou sílu, aby mohl dávat život mnoha Božím dětem, jež jsou shromážděny v jediném lidu na cestě k Otcovu království.

5. Z toho lze pochopit, že kněžská totožnost má podstatně ráz vztahu (srv. Jan 17,11.21)
<§F Srv. tamtéž,12: cit.,675-677.>

Milost a nezrušitelné znamení udělené svátostným pomazáním Ducha svatého
<§F Srv. TRIDENTSKÝ KONCIL. Sessio XXIII, *De sacramento ordinis*: DS,1763-1778; PDV,11-18: cit.,673-686; JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné audienci 31. března 1993: "L'Osservatore Romano", 1.dubna 1993.> staví kněze do osobního vztahu k Trojici, protože jsou pramenem kněžského bytí a jednání. Tento vztah musí tedy kněz vnitřně a osobně prožívat, v dialogu adorace a lásky se třemi božskými osobami, s vědomím, že přijatý dar mu byl dán pro službu všem.

Kristologický rozměr

6. Kristologický rozměr, podobně jako trinitární, vyvěrá přímo ze svátosti, jež bytostně

připodobňuje Kristu knězi, učiteli, posvětiteli a pastýři svého lidu.<\$F Srv. LG,18-31; PO,2; CIC,kán.1008.>

Věřící, kteří jsou vybráni a určeni ke služebnému kněžství, zůstávajíce i nadále začlenění do všeobecného kněžství, dostávají nezrušitelnou účast na tomtéž a jediném kněžství Krista v jeho rozměru prostředníka a Pána, aby posvěcovali, učili a vedli celý Boží lid. A tak, jestliže z jedné strany všeobecné kněžství věřících a služebné nebo svátostné kněžství jsou nutně zaměřeny jedno k druhému navzájem, protože obě, každé svým způsobem, mají podíl na jediném kněžství Krista, na druhé straně se navzájem podstatně liší.<\$F Srv. LG,10; PO,2>

V tomto smyslu je totožnost kněze něčím novým vzhledem k totožnosti všech křesťanů, kteří mají ve svém celku křtem účast na jediném kněžství Krista a jsou povoláni vydávat mu svědectví na celé zemi.<\$F Srv. DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL, Dekret *Apostolicam actuositatem*, 3; JAN PAVEL II., Posynodní apoštolská exhortace *Christifideles laici* (30. prosince 1988),14: AAS 81 (1989),409-413.> Zvláštnost služebného kněžství tkví v tom, že všichni věřící potřebují prostřednictví a vládu Krista, jež se zviditelňují výkonem služebného kněžství.

V této jednoznačné kristologické totožnosti si kněz musí být vědom, že jeho život je tajemství zcela ponořeně novým a zvláštním způsobem do tajemství Krista a církve a že toto jej plně zavazuje v pastýřské činnosti a je též zdrojem mimořádné odměny.<\$F Srv. PDV,13-14: cit.,677-679; JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné audienci 31. března 1993: cit.>

7. Kristus přidružuje apoštoly k svému vlastnímu poslání: "Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás" (Jan 20,21). Již v samotném svěcení je bytostně přítomný rozměr poslání. Kněz je vybrán, posvěcen a vyslán, aby účinně zpřítomnil toto věčné Kristovo poslání, jehož právoplatným představitelem a hlasatelem se stává: "Kdo poslouchá vás, poslouchá mne, kdo pohrdá vámi, pohrdá mnou; kdo však pohrdá mnou, pohrdá tím, který mě poslal". (Lk 10,16).

Lze tedy říci, že připodobnění Kristu svátostným svěcením určuje kněze v lůně Božího lidu tím, že kněz má vlastním způsobem účast na posvěcující, učitelské a pastýřské moci samého Ježíše Krista, hlavy a pastýře církve.<\$F Srv. PDV,18: cit.,684-686.>

Když jedná *in persona Christi Capitis*, stává se kněz služebníkem podstatných spásných skutků, předává pravdy nutné ke spáse a je pastýřem Božího lidu tím, že jej vede ke svatosti.<\$F Srv. tamtéž,15: cit.,679-681.>

Pneumatologický rozměr

8. V kněžském svěcení dostává kněz pečeť Ducha svatého, která z něj činí člověka poznamenaného svátostným znamením, aby navždy byl služebníkem Krista a církve. Ujištěn příslibem, že Utěšitel "s ním zůstane navždy" (Jan 14,16-17), kněz ví, že nikdy neztratí přítomnost a účinnou moc Ducha svatého, aby mohl vykonávat svou službu a prožívat pastýřskou lásku jako naprostý dar sebe sama pro spásu svých bratří a sester.

9. Je to opět Duch svatý, kdo ve svěcení knězi předává prorocký úkol zvěstovat a pravomocně vykládat Boží slovo. Se všemi kněžími zařazen do společenství církve bude kněz veden Duchem Pravdy, jehož Otec seslal skrze Krista a který ho naučí všemu tak, že připomene vše, co Ježíš řekl apoštolům. Proto kněz pomocí Ducha svatého a zkoumáním Božího slova v Písmech ve světle podání a učitelského úřadu<\$F Srv. DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL, Věroučná konstituce *Dei Verbum* (dále pouze DV),10; PO,4.> objevuje bohatství slova, aby je zvěstoval církevnímu společenství, jež je mu svěřeno.

10. Svátostným znamením a ztotožněním svého úmyslu s úmyslem církve je kněz stále ve spojení s Duchem svatým, když slaví bohoslužbu, především eucharistii a další svátosti.

V každé svátosti je totiž Kristus ten, kdo jedná ve prospěch církve skrze Ducha svatého, jehož účinnou moc vyzývá kněz sloužící *in persona Christi*.<\$F Srv. PO,5; *Katechismus katolické církve* (dále pouze KKC),1120.>

Účinnost vysluhování svátosti vychází tedy ze slova Kristova, který ji ustanovil, a z moci Ducha, jehož církev často vyzývá v epiklezi.

Toto je obzvláště zřejmé v eucharistické modlitbě, kde kněz vyzývá moc Ducha svatého nad chlebem a vínem, když pronáší Ježíšova slova a zpřítomňuje tajemství těla a krve skutečně přítomného Krista.

11. A konečně ve spojení s Duchem svatým nachází kněz sílu k tomu, aby vedl sobě svěřené společenství a aby je zachoval v jednotě, jakou si přeje Pán.<\$F Srv. PO,6.> Modlitba kněze v Duchu svatém se může utvářet podle velekněžské modlitby Ježíše Krista (srv. Jan 17). Kněz se musí proto modlit za jednotu věřících, aby byli jedno, aby tak svět uvěřil, že Otec poslal Syna pro spásu všech.

Církevní rozměr

12. Kristus, trvalý a stále nový počátek spásy, je tajemství pramene, odkud vyvěrá tajemství církve, jeho těla a jeho nevěsty, jež je od svého ženicha povolána, aby byla znamením a nástrojem spásy. Činností svěřenou apoštolům a jejich nástupcům Kristus stále oživuje svou církev.

Kristovým tajemstvím je kněz, když koná svou mnohostrannou službu, včleněn i do tajemství církve, jež "si ve víře uvědomuje, že nemá původ v sobě, nýbrž v Kristově milosti skrze Ducha svatého".<§F PDV,16: cit.681.> Tím způsobem kněz, když je v církvi, má i své postavení vůči církvi.<§F Srv. tamtéž.>

13. Svátost svěcení dává totiž knězi nejen účast na tajemství Krista kněze, učitele, hlavy a pastýře, nýbrž určitým způsobem i na tajemství Krista "služebníka a ženicha církve".<§F Tamtéž,3: cit.,661> Církev je "tělo" Krista, který ji miloval a miluje tak dalece, že vydává sám sebe za ni (srv. Ef 5,25); stále ji obnovuje a očisťuje Božím slovem a svátostmi (srv. tamtéž 5,26); usiluje, aby byla stále krásnější (srv. tamtéž 5,27), a konečně ji sytí a pečuje o ni (srv. tamtéž 5,29).

Kněží jako spolupracovníci biskupů tvoří se svým biskupem jediný kněžský sbor<§F Srv. LG,28; PO,7; CD 28; DRUHÝ Vatikánský koncil, Dekret *Ad gentes*,19; PDV,17: cit.,683> a na podřízeném stupni mají účast na jediném kněžství Krista a jakýmsi způsobem mají účast, nakolik zpodobňují biskupa, na onom snubním rozměru vůči církvi, který je výrazně vyjádřen v obřadu biskupského svěcení předáním prstenu.<§F Srv. LG,28; *Pontificale Romanum, De ordinatione episcoporum, presbyterorum et diaconorum*, cap. I,n.51; Ed. typica altera 1990,26.>

Kněží, kteří "v jednotlivých místních shromážděních věřících zpřítomňují jistým způsobem biskupa, s nímž jsou důvěrně a velkodušně spojeni",<§F LG,28.> musí být věrní nevěstě a takřka jako žijící ikony Krista ženicha nechat působit mnohostranné projevy toho, jak Kristus se církvi dává.

Pro toto spojení s Kristem ženichem je i služebné kněžství zakotveno - jako Kristus, s Kristem a v Kristu - v onom tajemství spásonosné lásky, na niž se podílí manželství mezi křesťany.

Kněz, povoláný naprosto svobodným úradkem nadpřirozené lásky musí církev milovat tak, jako ji miloval Kristus, že jí zasvětil všechny své síly a obětuje se pastýřskou láskou tak, že každodenně dává svůj vlastní život.

14. Pánův příkaz jít ke všem národům (srv. Mt 28,18-20) určuje další způsob toho, jak kněz stojí vůči církvi.<§F Srv. PDV,16: cit.,681> Vyslán - *missus* - od Otce skrze Krista patří kněz "bezprostředně" všeobecné církvi,<§F Srv. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, List o církvi jako společenství *Communio innotio* (28.května 1998),10: AAS 85 (1993),844.> jež má posláni zvěstovat radostnou zvěst "až na konec země" (Sk 1,8).<§F Srv. JAN PAVEL II., Encyklika *Redemptoris missio*, 23a: AAS 83 1991,269.>

"Duchovní dar, který kněží přijali při svém svěcení, je uschopňuje k nejširšímu a všeobecnému poslání spásy.<§F PO,10; srv.PDV,32: cit.,709-710> Svěcením a přijatou službou jsou totiž všichni kněží napojeni na biskupský sbor a v hierarchickém společenství s ním, podle svého povolání a milosti, slouží dobru celé církve.<§F Srv. LG,28; PO,7.> Proto příslušnost jedné místní církvi skrze inkardinaci<§F Srv. CIC, kán.266, § 1.> nesmí kněze uzavřít do úzkoprsé a omezené mentality, nýbrž ho musí otevírat pro službu i ostatním církvím, protože každá církev je částečným uskutečněním jediné církve Ježíše Krista natolik, že všeobecná církev žije a plní své poslání v místních a z místních církví, které ale žijí v společenství s ní. Všichni kněží musí tedy mít misionářské srdce a smýšlení a být otevřeni potřebám církve a světa.<§F Srv. LG 23; POSV. KONGREGACE PRO KLÉRUS, pokyny *Postquam apostoli* (25. března 1980),5; 14; 23: AAS 72 (1980),346-347, 353-354; 360-361; TERTULLIANUS, *De praescriptione*,20,5-9: CCL 1,201-202.>

15. Je důležité, aby si kněz plně uvědomoval a hluboce prožíval tuto misijní skutečnost svého kněžství v plném souladu s církvi, jež dnes jako včera cítí nutnost vysílat služebníky do míst, kde je jejich poslání potřebnější, a usilovat o rovnoměrnější rozdělení kléru.<§F Srv. LG,23; PO,10; PDV,32; cit.,709-710; POSV. KONGREGACE PRO KLÉRUS, Pokyny *Postquam apostoli* (25. března 1980): AAS 72 (1980),343-364 KONGREGACE PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ, *Pastorální příručka pro diecézní kněze církví, jež spadají do pravomoci Kongregace pro evangelizaci národů* (1. října 1989 - dále pouze *Pastorální příručka...*),4; CIC,kán.271>

Tuto životní potřebu církve v dnešním světě musí pocítovat a prožívat každý kněz především a podstatně jako životní úkol uvnitř církve a k její službě.

Jsou proto nepřijatelné všechny takové názory, jež ve jménu špatně pochopené úcty k jednotlivým kulturám směřují k tomu, aby znetvořily misijní činnost církve, jež je povolána naplnit ono všeobecné poslání spásy, jež přesahuje a mělo by oživovat všechny kultury.<§F Srv. *Pastorální příručka...*; JAN PAVEL II., Encyklika *Redemptoris missio* (7. prosince 1990) 54; 67: cit.,310-302; 315-316.>

Je třeba též podotknout, že univerzální šíře, jež je kněžské službě vlastní a nepominutelná, odpovídá společensko-kulturnímu rázu současného světa, kde se pocituje požadavek odbourat přehradu, jež rozdělují národy a státy, a snaha především vzájemnou spoluprací kultur sbratřit lidi navzdory zeměpisným vzdálenostem, jež je dělí.

Dnes více než kdy jindy proto klérus musí cítit jako apoštolský úkol sjednocovat všechny lidi v Kristu, v jeho církvi.

16. Další projev toho, že kněz stojí vůči církvi, tkví v tom, že vede k posvěcení věřících, kteří jsou svěření jeho službě, jež je podstatně pastýřská.

Tato skutečnost, již je třeba prožívat pokorně a důsledně, může být vystavena dvěma opačným pokušením.

První je vykonávat vlastní službu jako neomezený vládce stáda (srv. Lk 22,24-27; 1 Petr 5,1-4), zatímco druhé tkví v tom, že vlastní připodobnění Kristu hlavě a pastýři se ztratí v nesprávném pojetí společenství.

První pokušení bylo silné i pro samotné učedníky a Ježíš proti němu výrazně a opětovně vystupoval: každou pravomoc je třeba vykonávat v duchu služby jako amoris officium<§F SV. AUGUSTIN, *In Iohannis Evangelium Tractatus*, 123,5: CCL 36,678> a jako nezištný dar sebe sama pro dobro stáda (srv. Jan 13,14; 10,11).

Kněz si musí stále připomínat, že Pán a Mistr "nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil" (Mk 10,45), že se sklonil, aby svým učedníkům umyl nohy (srv. Jan 13,5), než zemřel na kříži a než je vyslal do celého světa (srv. Jan 20,21).

Kněží budou vydávat právoplatné svědectví vzkříšenému Pánu, jemuž byla "dána veškerá moc na nebi i na zemi" (Mt 28,18), budou-li svou moc uplatňovat v pokorné, avšak i pravomocné službě svěřenému stádu <§F Srv. PDV,21: cit.,688-690; CIC,kán.274> a s ohledem na úkoly, jež Kristus a církev svěřují věřícím laikům<§F Srv. CIC,kán.275,§ 2; 529,§ 1.> jakož i věřícím, kteří zasněžili svůj život Bohu slibem evangelních rad.<§F Srv. *tamtéž*, kán.574,§ 1.>

17. Často se stává, že ti, kteří se chtějí vyhnout prvé úchylce, upadnou do druhé, jež směřuje k odstranění jakékoli rozdílnosti úkolů mezi údy tajemného těla Kristova, jímž je církev, a tak vlastně popírají jasné učení církve o rozlišení mezi všeobecným a služebným kněžstvím.<§F Srv. TRIDENTSKÝ KONCIL, Sessio XXIII, *De sacramento ordinis*,kap.1 a 4,kán.3,4,6: DS,1763-1776; LG,10; POSV. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, List biskupům katolické církve o některých otázkách týkajících se sloužícího eucharistii *Sacerdotium ministeriale* (6.srpna 1983); 1: AAS 75 (1983),1001.>

Mezi různými záležitostmi, jež lze dnes pozorovat, se nachází takzvaný "democraticismus". V této souvislosti je nanejvýš vhodné připomenout, že církev uznává všechny zásluhy a hodnoty, jež demokratická kultura s sebou přinesla do občanské společnosti. Ostatně církev se vždy zasazovala všemi prostředky, jež měla k dispozici, za uznání stejné důstojnosti všech lidí. Posílením touto církevní tradicí se Druhý vatikánský koncil otevřeně vyslovil o společné důstojnosti všech pokřtěných v církvi.<§F Srv. LG,9.>

Je však třeba též zdůraznit, že nelze automaticky přenášet na církev mentalitu a praxi, jež jsou vlastní některým společensko-politickým a kulturním proudům naší doby. Církev totiž vděčí za své bytí a za své uspořádání spásnému Božímu plánu. Považuje sebe samu za dar láskyplné vůle Otce, který ji osvobodil ponížením svého syna na kříži. Církev tedy chce - v Duchu svatém - naprosto odpovídat a být zcela věrná svobodné a osvobozující vůli svého Pána Ježíše Krista. Z tohoto tajemství spásy vyplývá, že církev je svou přirozenou povahou skutečností, jež se liší od pouhých lidských společností.

Takzvaný "democraticismus" je tedy závažné pokušení, protože směřuje k tomu, aby se popírala pravomoc a milost Krista jako hlavy a aby se znetvořila církev, jako by nebyla nic jiného než nějaká lidská společnost. Takové pojetí popírá její vlastní hierarchické uspořádání, jak si je přál její božský zakladatel, jak učitelský úřad vždy jasně učil a jak je církev sama nepřetržitě žila.

Účast v církvi je zakotvena v tajemství společenství, jež svou povahou v sobě zahrnuje přítomnost a činnost církevní hierarchie.

Důsledkem toho nelze v církvi přijmout takové smýšlení, jež se někdy projevuje především v některých ústrojích církevního společenství a jež směřuje jak k tomu, aby se směšovaly úkoly kněží a věřících laiků, tak k tomu, aby se nerozlišovala pravomoc vlastní biskupovi od pravomoci kněží jako spolupracovníků biskupů, tak i k tomu, aby se popírala výlučnost Petrovy služby v biskupském sboru.

V této souvislosti je třeba připomenout, že kněžské společenství (presbyterium) a kněžská rada nejsou výrazem práva na sdružování kleriků a tím méně je lze pak chápat ve světle odborových představ, jež jsou spojeny s vymáháním práv a zájmů jedné strany, což je cizí církevnímu společenství.<§F Srv. PO,7.>

18. Rozlišení mezi všeobecným a služebným kněžstvím naprosto neznamená odloučení nebo rozdělení mezi údy křesťanské obce, nýbrž uvádí v soulad a sjednocuje život církve. Ta totiž, nakolik je Kristovo tělo, je organické společenství všech údů, kde každý slouží společnému životu, prožívá-li plně svůj vlastní vyhraněný úkol a své vlastní jedinečné poslání (srv. 1 Kor 12,12nn).<§F Srv. *Pastorální příručka...*,3.>

Nikomu tedy nepřísluší měnit, co si Kristus žádal pro svou církev. Ta je nerozlučně spojena se svým zakladatelem a hlavou, od něhož jediného dostává darem mocí Ducha svatého služebníky, aby sloužili jejím věřícím. Krista, který povolává, posvěcuje a posílá skrze své právoplatné pastýře, nelze nahradit nějakým společenstvím, jež by si chtělo, byť i v případě mimořádné nouze, vyvolit vlastního kněze způsobem odlišným od předpisů církve.<§F Srv. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, List biskupům katolické církve o některých otázkách týkajících se sloužícího eucharistii *Sacerdotium ministeriale* (6.srpna 1983), II.3; III.2: cit.,1001-1009; KKC,č.875.> Odpovědí na řešení případů nouze je Ježíšova modlitba: "Proste proto Pána žně, aby poslal dělníky na svou žeň" (Mt 9,38). Spojí-li se s touto ve víře konanou modlitbou úsilí o život společenství v lásce, pak budme jisti, že Pán neopomene dát pastýře podle svého srdce

(srv. Jer 3,15).<§F Srv. PO,11>

19. Jeden ze způsobů, jak neupadnout do pokušení "demokraticismu", je vystříhat se "klerikalizaci" laiků,<§F Srv. JAN PAVEL II., *Promluva ke švýcarským biskupům* (15. června 1984): *Insegnamenti*, VII/1 (1984),1784.> jež míří k potlačení služebného kněžství kněze, jemuž jedinému po biskupovi díky kněžské hodnosti, kterou obdržel svěcením, přísluší vlastním a jednoznačným způsobem označení "pastýř". Označení "pastýřský úkol" se totiž vztahuje jak na *potestas docendi et sanctificandi*, tak na *potestas regendi*.<§F l Srv. JAN PAVEL II., *Promluva k účastníkům Mezinárodního symposia "Kněz dnes": L'Osservatore romano*, 29. května 1993; *Promluva k účastníkům Mezinárodního symposia "Ius in vita et in missione Ecclesiae"*, Vatikán 23. dubna 1993:"*L'Osservatore romano*", 25. dubna 1993.

Ostatně je vhodné připomenout, že tyto proudy nenapomáhají skutečnému zhodnocení laiků, jelikož často vedou k tomu, že se zapomíná na vlastní církevní povolání a poslání laiků ve světě.

Kněžské společenství

20. Ve světle toho, co již bylo řečeno o totožnosti se společenství kněze uskutečňuje především s Otcem, prapůvodem počátkem veškeré moci; se Synem, na jehož spásném poslání má účast; a s Duchem svatým, od něhož dostává sílu žít a uskutečňovat onu pastýřskou lásku, jež ho kněžsky utváří.

Neboť "nelze definovat povahu a poslání služebného kněžství bez této mnohostranné a bohaté souhry vztahů, jež vyvěrají z nejsvětější Trojice a mají své pokračování ve společenství církve jako Kristova znamení a nástroje pro spojení s Bohem a pro jednotu celého lidského pokolení."<§F PDV,12 cit., 676; srv. LG,1>

21. Z tohoto základního spojení s Kristem a s Trojicí vyplývá pro kněze jeho vztah společenství s církví pod zorným úhlem církve jako tajemství a společenství.<§F Srv. LG,8> Vždyť vlastní křesťanskou totožnost je možno poznat právě uvnitř tajemství církve jako trojičního společenství s misijním zaměřením, a tedy i specifickou a osobní totožnost kněze a jeho služby.

Konkrétně se církevní společenství kněze uskutečňuje různými způsoby. Svátostným svěcením totiž kněz vchází do zvláštních vztahů s papežem, s biskupským sborem, a vlastním biskupem, s ostatními kněžími a s věřícími laiky.

22. Společenství jako podstatný rys kněžství má svůj základ v jedinečnosti hlavy, pastýře a ženicha církve, a to je Kristus.<§F Srv. Sv. Augustin, *Sermo* 46,30: CCL 41,555-557.>

V takovém služebném společenství se utvářejí také určité svazky, a to především s papežem, s biskupským sborem a s vlastním biskupem. "Nemůže existovat kněžská služba, není-li ve společenství s papežem a s biskupským sborem, zvláštním způsobem pak s vlastním diecézním biskupem, jemuž přísluší 'synovská úcta a poslušnost', slíbená v obřadu svěcení."<§F PDV,28: cit.,701-702.> Jde tedy o hierarchické společenství, což je společenství v hierarchii tak, jak tato je vnitřně uspořádána.

Na základě účasti na jediném služebném kněžství v podřízeném stupni vzhledem k biskupům, z tohoto společenství vyplývá i duchovní a organicky uspořádané pouto kněží s celým biskupským stavem, s vlastním biskupem<§F Srv. LG,28; PO,7; 15.> a s římským biskupem jakožto pastýřem všeobecné církve<§F Srv. CIC,kán.331; 333,§ 1.> a každé místní církve. To je posíláno skutečností, že celý biskupský stav dohromady a každý jednotlivý biskup musí být v hierarchickém společenství s hlavou sboru.<§F Srv. LG,22; CD,4; CIC,kán.336.> Tento sbor se totiž skládá výlučně z posvěcených biskupů, kteří jsou v hierarchickém společenství s hlavou a s jeho členy.

23. Hierarchické společenství má své významné vyjádření v eucharistické modlitbě, když kněz při modlitbě za papeže, za biskupský sbor a za vlastního biskupa vyjadřuje nejen pocit úcty, nýbrž i dosvědčuje věrohodnost svého sloužení mše svaté.<§F Srv. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY, List o církvi jako společenství *Communio in notio* (28. května 1992),14: cit.,847.>

Obzvlášť eucharistická koncelebrace podle stanovených okolností a podmínek,<§F Srv. CIC,kán.902; POSV. KONGREGACE PRO SVÁTOSTI A BOHOSLUŽBU, Dekret part. *Promulgato Codice* (12. září 1983),II,I,153: *Notitiae* 19 (1983),542.> především za předsednictví biskupa a za účasti věřících, dobře vyjevuje jednotu Kristova kněžství v mnohosti služebníků, jakož i jednotu oběti a Božího lidu.<§F Srv. Sv. Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*,III,q.82, a.2 ad 2; *Sent*.IV, d.13, q.1, a 2, q.2; DRUHÝ Vatikánský KONCIL, Konstituce *Sacrosanctum Concilium* (dále pouze SC),41; 57; POSV. KONGREGACE PRO OBŘADY, Všeobecný dekret *Ecclesiae semper* (7. března 1965): AAS 57 (1965),410-412; Pokyn *Eucharisticum mysterium* (25. května 1965),47: AAS 59 (1967),565-566.> Navíc přispívá k tomu, aby se upevnilo služebné bratrství mezi kněžími.<§F Srv. POSV. KONGREGACE PRO OBŘADY, Pokyn *Eucharisticum mysterium* (25. května 1965),47: cit.,565-566.>

24. Každý kněz ať má hluboké, pokorné a synovské pouto lásky k osobě Svatého otce a ať přílně s příkladnou učenlivostí k jeho Petrově službě učitelského úřadu, posvěcení a vlády.<§F Srv. CIC,kán.273.>

Dále pak ve věrnosti a poslušnosti vzhledem k svému biskupovi uskuteční toto napojení,

které se vyžaduje k výkonu jeho kněžské služby. Zkušenější pastýři snadno zjistí nutnost vyhnout se jakémukoli druhu subjektivismu ve výkonu své služby a spoluodpovědně se napojit na pastorační plány. Takové napojení je nejen výrazem zralosti, nýbrž též přispívá k budování oné jednoty ve společenství, jež je nutná pro dílo evangelizace.<§F Srv. PO,15; PDV,65; 79: cit.,770-772; 796-798.>

Plným uznáváním hierarchické podřízenosti se kněz stane průkopníkem ryzího vztahu k vlastnímu biskupovi, poznamenaného upřímnou důvěrou, srdečným přátelstvím, pravým úsilím o souzvuk a sblížení v myšlení a plánech, což nic neubírá na inteligentní schopnosti osobní iniciativy a pastýřské podnikavosti.<§F Sv. IGNÁC Z ANTIOCHIE, *Ad Ephesios*, XX,1-2:"... zjeví-li mi Pán, že každý z vás osobně a všichni spolu... jste srdcem spojeni, abyste nerozdílnou myslí poslouchali biskupa a kněžský sbor tím, že lámete jediný chléb, který je lékem nesmrtnosti a protijedem, abychom neumřeli, nýbrž stále žili v Ježíši Kristu": *Patres Apostolici*, vyd. F. X. Funk,II,203-205.>

25. Na základě svátosti svěcení "je každý kněz spojen s ostatními členy kněžského sboru zvláštními pouty apoštolské lásky, služby a bratrství.<§F PDV,17: cit.,683; srv. LG,28; PO,8; CIC,kán.275,§ 1.> Je totiž vřazen do *Ordo Presbyterorum* a vytváří onu jednotu, již lze označit za pravou rodinu, kde pouta nepocházejí z těla nebo krve, nýbrž z milosti svěcení.<§F Srv.PDV,74: cit.,790; Pastorační příručka...,6.>

Příslušnost určitému kněžskému sboru<§F Srv. PO,8; CIC,kán.369; 498; 499.> se uskutečňuje vždy v oblasti některé místní církve, ordinariátu nebo osobní prelatury. Na rozdíl od biskupského sboru se totiž zdá, že nejsou žádné teologické podklady, aby se dalo tvrdit, že existuje jakýsi všeobecný kněžský sbor.

Kněžské bratrství a příslušnost ke kněžskému sboru jsou tedy určujícími prvky kněze. V tom smyslu je obzvláště významný při kněžském svěcení obřad vkládání rukou biskupem, jehož se účastní všichni přítomní kněží, aby se tak naznačila jak účast na stejném stupni služby, tak i skutečnost, že kněz nemůže jednat sám, nýbrž vždy uvnitř kněžského sboru, a tak se stává spolubratrem všech těch, kteří jej tvoří.<§F Srv. *Pontificale romanum, De ordinatione episcopi, presbyterorum et diaconorum*, cap.II,nn.105; 130: Ed. typica altera 1990,54; 66-67; PO,8.>

26. Inkardinace do určité místní církve<§F Srv. CIC,kán.265.> tvoří skutečné právní pouto,<§F Srv. Jan Pavel II., Promluva v katedrále v Quito k biskupům, kněžím, řeholníkům a seminaristům (29. ledna 1985): *Insegnamenti*,VIII/1 (1985),247-253.> jež má též duchovní hodnotu, protože z inkardinace vyvěrá "vztah k biskupovi v jediném kněžském sboru, podíl na péči o církve a osobní nasazení pro evangelní péči o Boží lid v daných dějinných podmínkách a prostředí".<§F PDV,31: cit.,708.> V tomto pohledu je pouto s místní církví významným zdrojem i pro pastýřskou činnost.

V této souvislosti nelze opomenout, že diecézní kněží neinkardinovaní do diecéze a kněží, členové řeholí nebo společností apoštolského života, kteří přebývají v diecézi a konají tam pro její dobro nějakou službu, přestože jsou podřízeni svým právoplatným ordinářům, přísluší plně nebo alespoň nějak do kněžského sboru takové diecéze,<§F Srv. *tamtéž*,17; 74: cit.,683; 790.> kde "mají jak aktivní, tak pasivní hlas při volbě kněžské rady".<§F CIC, kán.498,§ 1,2º.> Obzvláště řeholní kněží se spojenými silami podílejí na pastýřské péči tím, že přispívají různými dary, jež jsou vlastní jejich zaměření, a "svou přítomností povzbuzují místní církve, aby intenzivněji žila svou otevřenost k církvi univerzální".<§F PDV,31: cit.,708-709.>

Dále pak i kněží inkardinovaní do určité diecéze, avšak ve službě nějakého církevního hnutí schváleného příslušnou církevní autoritou,<§F Srv. *tamtéž*,31; 41; 68: cit.,708; 728-729; 775-777.> si mají být vědomi, že jsou členy kněžského sboru diecéze, kde konají svou službu, a snažit se s ním upřímně spolupracovat. Biskup, v jehož diecézi je kněz inkardinován, nechť ze své strany má ohled na způsob života, vyžadovaný příslušností k hnutí, a nechť je podle předpisů práva ochoten dovolit, aby kněz mohl věnovat svou službu jiným církvím, odpovídá-li to zvláštnímu daru takového hnutí.<§F Srv. CIC,kán.271.>

27. Kněžský sbor je výsadní místo, kde by kněz měl nacházet odpovídající prostředky pro posvěcení a pro evangelizaci a pomoc, aby mohl překonat omezenost a slabosti, jež jsou lidské přirozenosti vlastní a jež se dnes zvláště pocítují.

Proto se musí kněz ze všech sil snažit, aby nežil své kněžství izolovaně a bez vztahu k druhým, naopak bude usilovat o růst bratrského společenství dáváním a přijímáním - od kněze ke knězi - srdečného přátelství, přátelské péče, pohostinnosti, bratrského napomenutí. S vědomím, že milost svěcení "bere za své a povyšuje lidské vnitřní, citové, přátelské a duchovní vztahy... a uskutečňuje se nejrůznějšími způsoby vzájemné pomoci, nejen duchovními, nýbrž i hmotnými".<§F PDV,74: cit.,790.>

To vše je dobře vyjádřeno v liturgii mše svaté *In Coena Domini* Zeleného čtvrtku, jež ukazuje, jak z eucharistického společenství - ustanoveného při Poslední večeři - kněží dostávají schopnost milovat se navzájem tak, jak je miluje Mistr.<§F Srv. Jan Pavel II., Katecheze při všeobecné audienci 4. srpna 1993, č.4: "*L'Osservatore romano*", 5. srpna 1993.>

28. Hluboký a církevní smysl kněžského sboru nejenže neomezují, nýbrž ulehčují osobní odpovědnost každého kněze za vykonávání zvláštní služby, jež mu byla svěřena biskupem.<\$F Srv. PO,12-14.> Schopnost pěstovat a prožívat zralá a hluboká kněžská přátelství se projevuje jako zdroj vyrovnanosti a radosti ve výkonu služby, jako rozhodná podpora v obtížích a cenná pomoc pro růst pastýřské lásky, již má kněz projevovat zvláštním způsobem právě vůči těm bratřím v nesnázích, kteří potřebují pochopení, pomoc a podporu.<\$F Srv. tamtéž,8.>

29. Projevem tohoto společenství je také společný život, který církev vždy podporovala<\$F Srv. Sv. AUGUSTIN, *Sermones* 355,356, *De vita et moribus clericorum*: PL 39,1568-1581.> a v poslední době vřele doporučuje v dokumentech Druhého vatikánského koncilu<\$F Srv. LG,28c; PO,8; CD 30a.> i v následných projevech učitelského úřadu<\$F Srv. POSV.KONGREGACE PRO BISKUPY, Směrnice *Ecclesiae imago* (22.února 1973),č.112; CIC,kán.280; 245,§ 2; 550,§ 1; PDV,81: cit.,799-800.> a který se v mnoha diecézích prakticky uskutečňuje s kladnými výsledky.

Mezi různými způsoby společného života (společný dům, společenství stolu atd.) je třeba považovat za nejvýznamnější společnou účast na liturgické modlitbě.<\$F Srv. SC,26; 99; *Liturgia Horarum, Institutio Generalis*, č.25.> Různé způsoby uskutečnění je vhodné přizpůsobit možnostem a daným podmínkám, aniž by bylo nutné napodobovat chvályhodné předlohy, které jsou vlastní řeholnímu životu. Je třeba obzvláště chválit taková sdružení, jež podporují kněžské bratrství, svatost v plnění služby a společenství s biskupem a celou církví.<\$F Srv. CIC,kán.278,2; PDV,31; 68; 81: cit.,708; 777; 799.>

Je žádoucí, aby faráři byli ochotni podporovat společný život na faře se svými kaplany<\$F Srv. CIC,kán.550,§ 2.> tak, že by je účinně podněcovali jako své spolupracovníky a účastníky na duchovní správě; kaplani pak ze své strany musí, aby budovali kněžské společenství, uznávat a respektovat pravomoc faráře.<\$F Srv. tamtéž,kán.545,§ 1.>

30. Jakožto člověku společenství bude knězi nemožné vyjádřit lásku k Pánu a k církvi, aniž by se projevila jako účinná a bezpodmínečná láska ke křesťanům, kteří jsou předmětem jeho pastýřské péče.<\$F Srv. JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné audienci 7. července 1993: "L'Osservatore romano", 8. července 1993; PO,15b.>

Kněz je povolán k pokračování přítomnosti Krista... průzračným svědectvím svého života ve stádcí sobě svěřeném"<\$F PDV,15: cit.,679-680.> tím, že má kladný vztah k věřícím laikům a snaží se je podporovat. Tím, že uznává jejich důstojnost Božích dětí, podporuje je v jejich vlastním poslání v církvi a slouží jim svou veškerou kněžskou službou a svou pastýřskou láskou.<\$F Srv. PO,9; CIC,kán.275,§ 2; 529,§ 2.> S vědomím hlubokého společenství, jež ho váže s věřícími laiky a s řeholníky, se bude kněz všemi silami snažit "vzbuzovat a rozvíjet spoluodpovědnost za společné a jediné poslání spásy otevřeným a srdečným zhodnocením všech zvláštních darů a úkolů, jež Duch svěřuje věřícím pro výstavbu církve".<\$F PDV,74: cit.,788.>

Přesněji řečeno to znamená, že farář ve své stálé snaze o všeobecné dobro církve bude podporovat sdružení věřících a hnutí, jež jsou nábožensky zaměřená,<\$F Srv. CIC,kán.529,§ 2.> všechna je bude přijímat a bude jim pomáhat, aby navzájem nacházela jednotu ve svém zaměření v modlitbě a v apoštolské činnosti.

Nakolik spojuje Boží rodinu a uskutečňuje společenství církve, se kněz stává prostředníkem, který spojuje člověka s Bohem právě tím, že když chce být pastýřem, otcem a učitelem, stává se bratrem lidí.<\$F Srv. PDV,74: cit.,788; Pavel VI., Encyklika *Ecclesiam suam* (6.srpna 1964),III: AAS 56 (1964),647.> Dnešnímu člověku, který hledá smysl svého bytí, je vůdcem, který vede k setkání s Kristem, setkání, jež se uskutečňuje jako zvěstování a jako skutečnost již přítomná, i když ještě ne definitivní, v církvi. Tak se kněz, určený pro službu Božímu lidu, ukáže jako znalec lidství, člověk pravdy a společenství, svědek péče jediného Pastýře o všechny a o každou ze svých oveček. Společenství se s jistotou může spolehnout na jeho obětavost, na jeho neúnavné dílo evangelizace a především na jeho věrnou a bezpodmínečnou lásku.

Kněz bude tedy vykonávat svou duchovní službu laskavě a pevně, pokorně a v duchu služby<\$F Srv. JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné audienci 7. července 1993: cit.> tím, že se bude soucitně účastnit utrpení, jež na lidi doléhá z různých druhů duchovní a hmotné, staré a nové nouze. Dokáže se také milosrdně sklánět na obtížnou a nejistou cestu obrácení hříšníků, jimž nabídne dar pravdy a trpělivou a povzbudivou lásku Dobrého pastýře, který nekárá ztracenou ovci, nýbrž ji klade na svá ramena a slaví její návrat do ovčince (srv. Lk 15,4-7).<\$F Srv. CIC,kán.529,§ 1.>

31. Zvláštní pozornost věnuje kněz vztahům s bratřimi a sestrami, kteří všemi různými způsoby usilují o život zvláštního zasvěcení Bohu, bude jim prokazovat upřímné ocenění a činného ducha apoštolské spolupráce tím, že bude brát ohled na zvláštní dary a bude je podporovat. Navíc bude přispívat k tomu, aby se zasvěcený život jevil stále zářivější ve prospěch církve a stále přesvědčivější a přitažlivější pro nová pokolení.

V takovém duchu úcty k zasvěcenému životu se bude kněz zvláště starat o ta společenství, jež z rozličných příčin více potřebují dobrou výuku víry, pomoc a povzbuzení k věrnosti.

32. Každý kněz bude věnovat zvláštní péči pastýřské snaze o povolání, neopomene povzbuzovat k modlitbě o povolání, věnovat se katechézi, starat se o výchovu ministrantů, podporovat vhodné podněty osobním stykem, který by odkryl vlohy a pomohl rozeznat Boží vůli

pro odvážné rozhodnutí v následování Krista.<ŠF Srv. PO,11; CIC,kán.233,§ 1.>

Jistě jasné vědomí vlastní totožnosti, důslednost v životě, průzračná radost a misijní zápal jsou další neodlučitelné prvky této pastýřské snahy o povolání, již je třeba zařadit do organické a běžné duchovní správy.

Kněz bude vždy udržovat vztahy srdečné spolupráce a upřímné náklonnosti k semináři, který je kolébkou jeho vlastního povolání a učilištěm prvních zkušeností života ve společenství.

"Nepotlačitelný požadavek pastýřské lásky"<ŠF PDV,74c: cit.,798.> je, aby každý kněz - jako odpověď na milost Ducha svatého - usiloval vzbudit alespoň jedno kněžské povolání, jež by mohlo pokračovat v jeho službě.

33. Kněz jakožto služebník církve, jež se pro svou všeobecnost a katolicitu nemůže vázat na nějaké dějinné okolnosti, bude stát nad jakoukoli politickou stranickostí. Nemůže být činným členem politických stran nebo ve vedení odborových sdružení kromě případů, že podle úsudku příslušné církevní autority to vyžaduje obrana práv církve a zajištění obecného dobra.<ŠF Srv. CIC,kán.287,§ 2; KONGREGACE PRO KLÉRUS, Dekret *Quidam episcopi* (8. března 1982): AAS 74 (1982),642-645 (český překlad: Studie 83 /V-1982/,451-456 - pozn. překl.)> Přestože jsou totiž tyto záležitosti samy o sobě dobré, nicméně neodpovídají stavu kleriků, nakolik mohou zapříčinit vážné nebezpečí roztržky církevního společenství.<ŠF Srv. Pastorální příručka...,9; KONGREGACE PRO KLÉRUS, Dekret *Quidam episcopi* (8. března 1982): cit.>

Jako Ježíš (srv. Jan 6,15nn) i kněz "se musí odříci způsobů činnosti v přímé politice, obzvláště je-li jednostranná, jak se takřka nevyhnutelně stává, aby mohl zůstat člověkem všech vzhledem k duchovnímu bratrství".<ŠF JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné audienci 28. července 1993,č.3: "L'Osservatore romano", 29. července 1993; srv. DRUHÝ Vatikánský koncil, Pastorální konstituce *Gaudium et spes*,43; BISKUPSKÁ SYNODA, Dokument o služebném kněžství *Ultimis temporibus* (30. listopadu 1971),II,I,2b: cit.,912-913; CIC,kán.285,§ 3; 287,§ 1.> Každý věřící tedy musí mít vždy možnost přijít ke knězi, aniž by se cítil z jakéhokoli důvodu vyloučen.

Kněz si bude připomínat, že "nepřísluší pastýřům církve přímo zasahovat do politické činnosti a do společenského uspořádání.Tento úkol je totiž součástí povolání věřících laiků, kteří jednájí z vlastního podnětu spolu se svými spoluobčany."<ŠF KKC,č.2442; srv. CIC,kán.227> Kněz však neopomene vyvíjet "úsilí, aby správně utvářel jejich svědomí".<ŠF BISKUPSKÁ SYNODA, Dokument o služebném kněžství *Ultimis temporibus* (30. listopadu 1971),II,I,2b: cit.,913.>

Omezení kněžského poslání na světské úkoly, ryze společenské nebo politické. nebo jakkoli cizí jeho totožnosti, není zisk, nýbrž přetěžká ztráta pro evangelní plodnost celé církve.

2. kapitola KNĚŽSKÁ SPIRITUALITA

Současné dějinné souvislosti

34. Život a služba kněží se rozvíjejí vždy v dějinných souvislostech, jež jsou čas od času nabitě novými otázkami a nečekanými možnostmi, v nichž musí putující církev na zemi žít.

Kněžství se nerodí z dějin, nýbrž z neměnné vůle Boží. Nicméně stojí tváří v tvář dějinným okolnostem a - i když zůstává vždy sobě věrné - utváří se v konkrétních rozhodnutích i zkoumáním "znamení doby" s kritickým postojem a hledáním odpovědi na ně v duchu evangelia. Proto i kněží mají povinnost vykládat taková "znamení" ve světle víry a podrobovat je rozváznému zkoumání. V žádném případě je nemohou přehlížet, zvláště chtějí-li účinně a odpovědně zaměřit svůj život tak, aby se jejich služba a jejich svědectví stávaly stále plodnější pro Boží království.

V současném období života církve a společnosti jsou kněží povoláni hluboce prožívat svou službu se zřetelem na stále hlubší, početnější a choulostivější požadavky nejen pastýřského, nýbrž i společenského a kulturního řádu, jimž musí čelit.<ŠF Srv. PDV,5: cit.,663-665.>

Kněží proto dnes působí na mnoha polích apoštolátu, jež vyžadují velkodušnost a úplné oddání, průpravu ve znalostech a především zralý a hluboký duchovní život zakořeněný v pastýřské lásce, jež je jejich vlastní cestou ke svatosti a z níž vychází i hodnověrná služba věřícím v pastýřské činnosti.

35. Z toho vyplývá, že kněz je zcela zvláštním způsobem začleněn do celocírkevního úkolu nové evangelizace. Východím bodem je víra v Ježíše Krista, Spasitele člověka, z níž vychází jistota, že v něm je "nevystižitelné bohatství" (Ef 3,8), jež nemůže žádná kultura a žádné období vyčerpat a z něhož mohou lidé vždy čerpat, aby se obohatili.<ŠF Srv. JAN PAVEL II., Promluva při zahájení IV. všeobecného zasedání latinskoamerických biskupů (Santo Domingo, 12.-28. října 1992),24: AAS 85 (1993),826.>

Nyní je tedy hodina obnovy naší víry v Ježíše Krista, který "je stejný včera i dnes i navěky" (Žid 13,8). Proto "je výzva k nové evangelizaci především výzvou k obrácení".<ŠF *Tamtéž*,1: cit.,808-809.> Zároveň je to výzva k oné naději, jež "se opírá o Boží přísliby, o věrnost jeho slovu, a jejíž nezničitelnou jistotou je *Kristovo zmrtvýchvstání*, jeho konečné vítězství nad hříchem a smrtí, první zvěst a kořen každé evangelizace, základ každého lidského rozvoje, počátek každé hodnověrné křesťanské kultury".<ŠF *Tamtéž*,25: cit.,827.>

V této souvislosti musí kněz především oživit svou víru, naději a upřímnou lásku k Pánu tak, aby mohl Pána věřícím a všem lidem představit takového, jaký skutečně je: jako Osobu živou, okouzující, jež nás miluje více než všichni ostatní, protože za nás dal svůj život; "nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí svůj život" (Jan 15,13).

Zároveň pak kněz s vědomím, že každý člověk různým způsobem hledá lásku, jež by ho přenesla přes všechna omezení jeho slabosti, vlastní sebelásky a především smrti, zvěstuje Krista jako odpověď na všechny tyto úzkosti.

V nové evangelizaci je kněz povolán k tomu, aby byl *hlasatelem naděje*.<§F Srv. *tamtéž*.>

36. Zvláštní výzvu pro pastýřskou službu tvoří množení a šíření sekt a nových kultů, a to i mezi katolickými věřícími.

Tento jev má složité příčiny. V každém případě se od služby kněží vyžaduje, aby pohotově a přesvědčivě odpovíděla na hledání posvátna a věrohodného duchovního života, jež je dnes zvláště živé.

V těchto posledních letech se totiž jasně ukázalo, že jsou to důvody výrazně pastýřské, jež vyžadují, aby kněz byl Božím člověkem a učitelem modlitby.

Zároveň se projevuje jako nutné, aby společenství svěřené pastýřské službě kněze, bylo skutečně pohostinné tak, aby se žádný, kdo k němu patří, necítil být někým anonymním nebo někým, o koho nikdo nemá zájem.

Jde tu o odpovědnost, kterou jistě má každý věřící, avšak zcela zvláštním způsobem kněz jakožto člověk společenství.

Bude-li schopen vlídně a uctivě přijmout každého, kdo se s ním setká, tak, že si bude vážit jeho osobnosti, vytvoří způsob jednání věrohodné lásky, jež se stane nakažlivou a postupně se rozšíří na celé společenství.

Aby bylo možno čelit sektám a novým kultům, je zvláště důležitá zralá a úplná katecheze, jež dnes od kněze vyžaduje zvláštní úsilí, aby všichni jeho věřící skutečně poznali význam křesťanského povolání a katolické víry. Zvláštním způsobem musí být věřící vychováni, aby dobře znali vztah, který je mezi jejich zvláštním povoláním v Kristu a příslušností k jeho církvi, již se mají naučit oddaně a pevně milovat.

To vše se uskuteční, uvaruje-li se kněz ve svém životě a ve své službě všeho, co by mohlo vyvolávat vlažnost, ochladnutí nebo ztotožnění s církví jen v něčem.

37. S velkou útechou lze potvrdit, že dnes kněží všech věkových skupin a v naprosté většině vykonávají svou službu s radostným nasazením, což je často plodem tichého heroismu, a pracují až do krajnosti, aniž by někdy viděli plody svého úsilí.

Tímto svým nasazením dnes představují živý výmluvný doklad té božské milosti, jež jim byla předána v okamžiku svěcení a nadále jim dává stále novou sílu pro posvátnou službu.

Vedle těchto světél, jež ozařují život kněze, nechybí stíny, jež směřují k tomu, aby oslabily krásu jeho svědectví světu a účinnost výkonu jeho služby.

Pastýřská služba je úchvatná, ale namáhavá činnost, jež je vždy vystavena neporozumění a vyčlenění ze společnosti a obzvláště dnes únavě, beznaději, izolaci a někdy samotě.

Pro překonání nástrah, před něž jej zsvětštělé smýšlení stále staví, bude kněz usilovat o to, aby bezvýhradně kladl na první místo duchovní život, stálé přebývání s Kristem a velkodušné prožívání pastýřské lásky tak, že bude intenzivněji budovat společenství se všemi a především s ostatními kněžími.

Setrvávat s Kristem v modlitbě

38. Kněz byl tak říkajíc počat v oné dlouhé modlitbě, kdy Pán Ježíš mluvil k Otci o svých učednících a jistě i o všech těch, kterým bude v průběhu věků dána účast na jeho vlastním poslání (srv. Lk 6,12; Jan 17,15-20). Také modlitba Ježíše v Getsemanech (srv. Mt 26,36-44 par.), zcela zaměřená na kněžskou obět na Golgotě, příkladným způsobem zjevuje, "jak naše kněžství musí být hluboce spojeno s modlitbou: zakořeněno v modlitbě".<§F JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku (13. dubna 1987); AAS 79 (1987),1285-1295.>

Zrození z těchto modliteb a povolání obnovovat obět, jež je od nich neoddelitelná, kněží uchovávají svou službu živou duchovním životem, jemuž dají naprostou přednost tím, že se vyhnou tomu, aby ho pro různé činnosti zanedbávali. Právě proto, aby mohl plodně vykonávat pastýřskou službu, potřebuje kněz vejít do zvláštního a hlubokého souzvuku s Kristem, dobrým pastýřem, který jediný zůstává hlavní osobou každé pastýřské činnosti.

39. Takový duchovní život se musí vtělovat do života každého kněze bohoslužbou, osobní modlitbou, způsobem života, uplatňováním křesťanských ctností, jež přispívají k plodnosti služebné činnosti. Samotné připodobnění Kristu vyžaduje tak říkajíc dýchat ovzduší přátelství a osobního setkání s Pánem Ježíšem a služby církvi, jeho tělu, již kněz bude prokazovat svou lásku tím, že věrně a neúnavně bude plnit povinnosti pastýřské služby.<§F Srv. CIC,kán.276,§ 2,1^o.>

Je tedy nutné, aby kněz uspořádal svůj život modlitby tak, aby obsahoval: každodenní sloužení eucharistie<§F Srv. PO 5;18; PDV,23; 26; 38; 46; 48: cit.,691-694; 697-700; 720-723; 738-740; 742-745; CIC,kán.246,§ 1; 276,§ 2,2^o.> s přiměřenou přípravou a díkůvzdáním; a častou

zpověď<§F Srv. PO 5; 18; CIC,kán.246,4; 276,§ 2,5^o; PDV,26; 48: cit.,697-700; 742-745.> a duchovní vedení *uskutečňované už v semináři*; <§F l Srv. PO,18; CIC,kán.239; PDV,40; 50; 81: cit.,724-726; 746-748; 799-800.> úplnou a vroucí modlitbu bohoslužby hodin,<§F Srv. PO,13; 18; CIC,kán.246,§ 2; 276,2,3^o; PDV,26; 72: cit.,697-700; 783-787.> k níž je každodenně zavázán;<§F Srv. CIC,kán.1174,§ 1.> zpytování svědomí;<§F Srv. PO,18; PDV,26; 37-38; 47; 51; 53; 72: cit.,697-700; 718-723; 740-742; 748-750; 751-753; 783-787.> rozjímání;<§F Srv. CIC,kán.276,§ 2,5^o.> lectio divina;<§F Srv. PO,4; 13; 18; PDV,26; 47; 53; 70; 72: cit.,697-700; 740-742; 751-753; 778-782; 783-787.> prodloužená období ticha a rozhovoru, především při duchovních cvičeních a pravidelných duchovních obnovách;<§F Srv. PO,18; CIC,kán.276,§ 2,4^o; PDV,80: cit.,798-799.> cenné projevy mariánské zbožnosti jako růženec;<§F Srv. PO,18; CIC,kán.246,3; 276,§ 2,5^o; PDV,36; 38; 45; 82: cit.,715-718; 720-723; 736-738; 800-804.> *Via crucis* a ostatní úkony zbožnosti;<§F Srv. PO,18; PDV,26; 37-38; 47; 51; 53; 72: cit.,697-700; 718-723; 740-742; 748-750; 751-753; 783-787.> plodnou četbu o svatých.<§F Srv. PO,18c.>

Každý rok během mše svaté při svěcení olejů na Zelený čtvrtek nechť kněží na znamení trvalé snahy o věrnost obnoví před biskupem a spolu s ním sliby, jež složili při svěcení.<§F Srv. JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku 1979 *Novo incipiente* (8.dubna 1979),1: AAS 71 (1979),394; PDV,80, cit.,798-799.>

Péči o duchovní život musí kněz sám pocítovat jako radostnou povinnost, avšak též jako právo věřících, kteří v něm ať vědomě nebo nevědomě hledají Božího člověka, rádce, tvůrce pokoje, věrného a rozvážného přítele, jistého vůdce, na něhož se mohou spolehnout v nejobtížnějších okamžicích života, aby našli útěchu a jistotu.<§F Srv. POSSIDIUS, *Vita Sancti Aurelii Augustini*,31: PL 32,63-66.>

40. Pro mnohé povinnosti, jež z velké části vyplývají z pastýřské činnosti, je život kněží dnes více než kdy jindy vystaven celé řadě požadavků, jež by je mohly vést k rostoucímu *vnějšímu aktivismu* a vrhnout je do šíleného a strhujícího rytmu.

Proti takovému pokušení nelze zapomenout, že prvotní úmysl Ježíše byl svolat okolo sebe apoštoly, aby především "byli s ním" (Mk 3,14).

Tentýž Syn Boží nám též chtěl předat svědectví vlastní modlitby.

Evangelia nám totiž často ukazují Krista, který se modlí: při zjevení svého poslání od Otce (srv. Lk 3,21-22), před povoláním apoštolů (srv. Lk 6,12), při díkyvdání Bohu během rozmnožení chlebě (srv. Mt 14,19; 15,36; Mk 6,41; 8,7; Lk 9,16; Jan 6,11), při proměnění na hoře (srv. Lk 9,28-29), když uzdravuje hluchoněmého (srv. Mk 7,34) a křísí Lazara (srv. Jan 11,41nn), před Petrovým vyznáním (srv. Lk 9,18), když učí učedníky, jak se modlit (srv. Lk 11,1), když se učedníci vrátili po vykonání poslání (srv. Mt 11,25nn; Lk 10,21nn), při žehnání dětí (srv. Mt 19,13) a při přímluvě za Petra (srv. Lk 22,32).

Celá jeho denní činnost vycházela z modlitby. Tak se uchyloval na poušť nebo na horu, aby se modlil (srv. Mk 1,35; 6,46; Lk 5,16; Mt 4,1; 14,23), ráno brzy vstával (srv. Mk 1,35) a celou noc prodléval s Bohem v modlitbě (srv. Mt 14,23.25; Mk 6,46.48; Lk 6,12).

Až do konce svého života při Poslední večeři (srv. Jan 17,1-26), během smrtelné úzkosti (srv. Mt 26,36-44 par.) a na kříži (srv. Lk 23,34.46; Mt 27,46; Mk 15,34) božský Mistr ukazuje, že modlitba živila jeho spásnou službu a jeho velikonoční přechod. Vzkříšený z mrtvých stále žije a modlí se za nás (srv. Žid 7,25).<§F Srv. *Liturgia horarum, Institutio generalis*,nn.3-4.>

Podle Kristova příkladu musí kněz dokázat zachovat živost a hojnost okamžiků ticha a modlitby, v nichž pěstuje a prohlubuje svůj vlastní bytostný vztah s živou osobou Pána Ježíše.

41. Aby zůstal věrný svému úkolu "být s Ježíšem", musí se kněz řídit příkladem církve, jež se modlí.

Při předávání Božího slova, jež sám s radostí přijal, nechť si kněz připomene povzbuzení, jehož se mu dostalo v den svěcení od biskupa: "Proto učiň Boží slovo předmětem stálého rozjímání, stále věř, co čteš, uč, co věříš, uskutečňuj v životě, co učíš. Tak budeš sytit Boží lid učením, dobrým svědectvím mu budeš útěchou a podporou, a staneš se tak stavitelem Božího chrámu, což je církev." Podobně vzhledem ke slavení svátostí a zvláště eucharistie: "Uvědomuj si tedy, co děláš, napodobuj, co provádíš, a protože slavíš tajemství smrti a vzkříšení Pána, nes Kristovu smrt na svém těle a vejdi do jeho nového života." A konečně vzhledem k pastýřskému vedení Božího lidu, aby jej dovedl až k Otci: "Proto nepřestávej nikdy mít zrak upřený na Krista, dobrého pastýře, který nepřišel, aby mu sloužili, nýbrž aby sloužil a hledal a spasil ty, kdo se ztratili."<§F *Pontificale Romanum. De ordinatione, episcopi, presbyterorum et diaconorum*,II,151: Ed. typica altera 1990,87-88.>

42. Mocí zvláštního spojení s Pánem kněz dokáže překonat okamžiky, kdy by se mohl cítit sám mezi lidmi; svým úsilím totiž bude obnovovat své přebývání s Kristem, který je v eucharistii jeho útočištěm a nejlepším odpočinkem.

Jako Ježíš, který v samotě přebýval neustále s Otcem (srv. Lk 3,21; Mk 1,35), i kněz musí být člověk, který v samotě nachází společenství s Bohem <§F Srv. PO,18; BISKUPSKÁ SYNODA, Dokument o služebném kněžství *Ultimis temporibus* (30.listopadu 1971),II,I,3: cit.,913-915; PDV,46-47: cit.,738-742; JAN PAVEL II., *Katecheze při všeobecné audienci 2. června 1993,č.3:*

"L'Osservatore romano", 3. června 1993.> a tak bude moci říci se Sv. Ambrožem: "Nikdy nejsem tak málo sám, jako když se zdá, že jsem sám."<\$F "Numquam enim minus solus sum, quam cum solus esse videor": Epist. 33 (Maur. 49),1: CSEL 82,229.>

U Pána najde kněz sílu a prostředky, aby přiblížil lidi k Bohu, aby roznítil jejich víru, aby vzbudil jejich úsilí a spolupráci.

Pastýřská láska

43. Pastýřská láska tvoří vnitřní a hybný základ schopný spojit mnohostranné a různé pastýřské úkoly kněze a vzhledem k dané společensko-kulturní a náboženské situaci, v níž kněz žije, je naprosto nutným prostředkem, aby vedl lidi k životu milosti.

Služebná činnost utvářená takovou láskou musí být projevem lásky Krista, jehož postoje a způsoby jednání kněz vyjádří až k úplnému odevzdání sebe ve prospěch stáda, jež je mu svěřeno.<\$F Srv. PO,14; PDV,23: cit.,691-694.>

Připodobnit se pastýřské lásce Krista tak, že se stane formou jeho vlastního života, je cíl, který od kněze vyžaduje stálé úsilí a oběti, protože tuto lásku nelze improvizovat, je neúnavná a ani jí nelze dosáhnout jednou provždy. Služebník Krista se bude cítit povinen, aby prožíval a dosvědčoval tuto skutečnost stále a všude, i když by již pro svůj pokročilý věk byl osvobozen od zvláštních pastýřských úkolů.

44. Pastýřská láska je zvláště dnes ohrožena tím, že se její smysl vyprázdní pouhým *obřadnictvím*. Nezřídká je možno pozorovat i u některých kněží vliv mentality, která nesprávně směřuje k tomu, aby se služebné kněžství zredukovalo na pouhé konání obřadů. "Dělat" kněze, vykonat různé služby a zaručit, aby vše dobře fungovalo to by mělo být vším v životě kněze. Takové zúžení pojetí kněžské totožnosti a služby hrozí zatlačit život kněze do prázdnoty, jež je pak často vyplněna způsobem života, který neodpovídá vlastní službě.

Kněz, který ví, že je služebníkem Krista a jeho Nevěsty, najde v modlitbě, ve studiu a v duchovní četbě potřebnou sílu, aby překonal i toto nebezpečí.<\$F Srv. CIC,kán.279,§ 1.>

Hlásání slova

45. Kristus svěřil apoštolům a církvi hlásat radostnou zvěst všem lidem.

Předávat víru znamená odhalovat, zvěstovat a prohloubit křesťanské povolání, to jest volání, jímž se Bůh obrací na každého člověka, aby mu zjevil tajemství spásy a zároveň místo, jež má převzít vzhledem k tomuto tajemství jako adoptivní syn v Synu.<\$F Srv. DV,2; KKC,č.1-2; 142.> Tento dvojitý pohled se souhrnně projevuje ve vyznání víry, což je jedno z nejdůležitějších vyjádření té víry, kterou církev vždy odpovídala na Boží výzvu.<\$F Srv. KKC,č.150-152; 185-187.>

Kněžská služba stojí tak před dvěma úkoly, jež jsou zároveň dvě strany téže mince. Je zde především misijní ráz předání víry. Služba slovu nemůže být abstraktní nebo vzdálená životu lidí; naopak musí mít přímý vztah ke smyslu života člověka, a proto musí odpovídat na nejpálčivější otázky, s nimiž lidské svědomí zápasí.

Na druhé straně se vyžaduje hodnověrnost, shoda s vírou církve, jež uchovává pravdu o Bohu a o člověku. To je třeba splnit se smyslem největší odpovědnosti, s vědomím, že jde o velmi důležitou otázku, protože je v sázce život člověka a smysl jeho bytí.

Pro plodnou službu slovu postaví kněz v této souvislosti na první místo svědectví života, jež odkrývá moc Boží lásky a dodává jeho slovu přesvědčivost. Mimoto bude pečovat o výslovné kázání Kristova tajemství věřícím, nevěřícím a nekřesťanům; o katechézi, jež je uspořádaný a organizační výklad učení církve; o uplatnění zjevené pravdy pro řešení jednotlivých případů.<\$F Srv. JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné audienci 21. dubna 1993,č.6: "L'Osservatore romano", 22. dubna 1993.>

Vědomí naprosté nutnosti "zůstat" věrnými Božímu slovu a v něm zakotvenými a tak být Kristovými učedníky a poznávat pravdu (srv. Jan 8,31-32), to vždy provázelo dějiny kněžského duchovního života a bylo spolehlivě zdůrazněno i Druhým vatikánským koncilem.<\$F Srv. DV,25.>

Zvláště pro současnou společnost, jež se vyznačuje teoretickým i praktickým materialismem, subjektivismem a problematicismem, je potřebné, aby se evangelium předkládalo jako "Boží moc", jež "přináší záchranu každému, kdo věří" (Řím 1,16). Kněží s vědomím, že "víra je z hlásání, hlásání pak se děje slovem o Kristu" (tamtéž 10,17), a budou se snažit ze všech sil, aby zvládli toto poslání, jež má v jejich službě přednostní postavení. Jsou totiž nejen svědky, nýbrž i hlasateli a předavateli víry.<\$F Srv. CIC,kán.757; 762; 776.>

Tato služba - vykonávaná v hierarchickém společenství - je uschopňuje, aby s autoritou předkládali katolickou víru a *jménem církve* dosvědčovali víru církve. Boží lid se totiž "shromažďuje nejprve slovem Boha živého, které věřící právem požadují z úst kněží".<\$F PO,4.>

Aby bylo věrohodné, musí být slovo předáváno bez dvojsmyslnosti a jakéhokoli překrucování, jako naprosto otevřené hlásání pravdy před Bohem (srv. 2 Kor 4,2). Odpovědnou zralostí se kněz vyvaruje toho, aby převracel, zužoval, znetvořoval nebo ředil božské poselství. Jeho úkolem je totiž "učit Boží slovo a nikoli vlastní moudrost a všechny stále vyzývat k obrácení a ke svatosti."<\$F Tamtéž; srv. PDV,26: cit.,697-700.>

Kázání se tedy nemůže omezit na sdělování vlastních myšlenek, na předávání osobní zkušenosti, na pouhé výklady psychologického,<\$F Srv. JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné

audienci 21. dubna 1993: cit.> sociologického nebo filantropického rázu; ani se nemůže příliš vyžívat v oslňující rétorice, jež se tak často slyší v hromadných sdělovacích prostředcích. Jde o zvěstování slova, s nímž nelze libovolně disponovat, protože bylo dáno církvi, aby je zachovávala, zkoumala a věrně předávala.<ŠF Srv. DV,10; JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné audienci 21. dubna 1993: cit.>

46. Vědomí vlastního poslání hlasatele evangelia se musí stále více pastoračně konkretizovat tak, aby kněz dokázal ve světle Božího slova oživovat různé situace a různá prostředí, v nichž vykonává svou službu.

Aby služba byla účinná a věrohodná, je tedy důležité, aby kněz - v pohledu víry a své služby - poznával s konstruktivním kritickým smyslem ideologie, jazyk, kulturní souvislosti, způsob hodnocení šířený sdělovacími prostředky a vše, co ovlivňuje smýšlení.

Kněz, povzbuzen Apoštolem, který volal: "Běda mi, kdybych nehlásal evangelium!" (1 Kor 9,16), bude umět používat všech sdělovacích prostředků, jež mu poskytuje věda a současná technologie.

Jisté nezávisí vše na takových prostředcích nebo na lidských schopnostech, protože Boží milost může dosáhnout svého účinku nezávisle na lidském počínání. Avšak v Božím plánu je běžné hlásání slova přednostní cestou pro předávání víry a evangelizačního poselství.

Pro mnohé, kteří se dnes nacházejí mimo hlásání Krista nebo daleko od něj, bude kněz pociťovat jako zvláště naléhavou a aktuální úzkostnou otázku: "Jak mohou uvěřit, když o něm ještě neslyšeli? Jak však mohou uslyšet bez hlasatele?" (Řím 10,14).

Aby odpověděl na takové otázky, bude kněz považovat za osobní povinnost se zvláštním způsobem zajímat o Písmo svaté studiem zdravé, především patristické exegéze a rozjímáním různými způsoby ověřenými duchovní tradicí církve, aby tak došel k pochopení oživovaného láskou.<ŠF Srv. SV. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa theologiae*, I, q.43, a.5.> Proto bude kněz cítit povinnost věnovat zvláštní pozornost jak vzdálené, tak bezprostřední přípravě liturgické homilie, jejímu obsahu, rovnováze mezi vysvětlením a aplikací, její výchovné části a způsobu podání až k dobré výslovnosti, jež bere ohled na důstojnost věci i z těch, jimž je určena.<ŠF Srv. CIC,kán.769>

47. Katecheze je významná část tohoto evangelizačního poselství, protože je přednostním nástrojem výuky a uzrávání víry.<ŠF Srv. JAN PAVEL II., Apoštolská exhortace *Catechesi tradendae* (16. října 1979),18: AAS 71 (1979),1291-1292.>

Kněz jakožto spolupracovník biskupa a z jeho pověření má odpovědnost za to, aby podněcoval, koordinoval a řídil katechetickou činnost jemu svěřeného společenství. Je důležité, aby dokázal včlenit takovou činnost do organického plánu evangelizace a zaručoval především spojení katecheze vlastního společenství s osobou biskupa, s místní církví a se všeobecnou církví. <ŠF Srv. CIC,kán.768.>

Vzhledem ke katechézi se bude obzvláště snažit podněcovat správnou a vhodnou odpovědnost a spolupráci jak členů řeholí a společenství apoštolského života, tak věřících laiků<ŠF Srv. *tamtéž*,kán.776.> přiměřeně připravených a bude jim projevovat uznání a úctu pro jejich katechetickou službu.

Zvláštní péči bude věnovat přípravě a trvalé výchově katechetů, sdružení a hnutí. V rámci možností by kněz měl být *katechetistou katechetů* a vytvářet s nimi pravé společenství Pánových učedníků, jež by sloužilo jako opěrný bod pro ty, jimž je katecheze určena.

Jako učitel<ŠF Srv. PO,9.> a vychovatel ve víře<ŠF Srv. *tamtéž*,6.> se kněz postará aby katecheze byla přednostní částí křesťanské, výchovy v rodině, v náboženské výuce, ve formaci apoštolských hnutí atd. a aby byla určena všem skupinám věřících: dětem a mládeži, dospívajícím, dospělým, starým. Navíc bude umět předávat katechetickou výuku za použití všeho, co může prospět, učebních pomůcek a sdělovacích prostředků, jež mohou být účinné, aby věřící způsobem vhodným pro své vnímání, schopnosti, věk a dané životní podmínky plněji chápali křesťanské učení a co nejvhodnějším způsobem je uváděli do života.<ŠF Srv. CIC,kán.779.>

K tomuto účelu kněz neopomene mít za hlavní opěrný bod *Katechismus katolické církve*. Tento text tvoří totiž bezpečnou a věrohodnou normu učení církve.<ŠF Srv. JAN PAVEL II., Apoštolská konstituce *Fidei depositum* (11. října 1992),4.>

Svatost eucharistie

48. Je-li služba slova základním prvkem kněžské služby, její srdce a životní střed tvoří nepochybně eucharistie, jež je především skutečná přítomnost v čase jediné a věčné oběti Kristovy.<ŠF Srv. JAN PAVEL II., *Katecheze při všeobecné audienci 12. května 1993,č.3: "L'Osservatore romano"*, 14. května 1993.>

Eucharistie jako svátostná památka smrti a vzkříšení Krista, skutečné a účinné zpřítomnění jediné spásné oběti, zdroj a vrchol křesťanského života a celé evangelizace,<ŠF Srv. PO,5.> je počátek, střed a cíl kněžské služby, neboť "všechny církevní služby a apoštolská díla souvisejí s posvátnou eucharistií a mají ji za svůj cíl".<ŠF *Tamtéž*.> Kněz, posvěcený aby stále zpřítomňoval posvátnou oběť, projevuje tak nejzřetelnějším způsobem svou totožnost.

Existuje totiž vnitřní souvislost mezi ústředním postavením eucharistie, pastýřskou láskou a jednotou života kněze,<ŠF Srv. *tamtéž*,5; 13; Sv. JUSTIN, *Apologia I*,67: PG 6,429-432; Sv. AUGUSTIN, *In Ioannis Evangelium Tractatus*,26,13-15: CCL 36,266-268.> který v ní nachází

rozhodující podněty pro cestu svatosti, k níž je zvláštním způsobem povolán.

Dává-li kněz k dispozici Kristu, nejvyššímu a věčnému veleknězi, rozum a vůli, hlas a ruce, aby svou službou mohl Otci přinášet svátostnou oběť spásy, musí mu být vlastní Mistřův postoj a jako On žít jako dar pro vlastní bratry. Musí se tedy učit vnitřně se spojovat s obětí tak, že klade na obětní oltář celý život jako viditelné znamení svobodné a vstřícné Boží lásky.

49. Je nutné připomenout nenahraditelnou hodnotu, již pro kněze má každodenní sloužení mše svaté, i kdyby nebyl účasten žádný věřící.<\$F Srv. CIC,kán.904.> Bude ji prožívat jako ústřední bod dne a denní služby, jako plod upřímné touhy a příležitost k hlubokému a účinnému setkání s Kristem, a s největší pečlivostí bude dbát, aby ji sloužil zbožně a s vnitřní účastí mysli a srdce.

V prostředí, jež je stále citlivější na sdělovací znaky a obrazy, věnuje kněz přiměřenou pozornost všemu, co může pozvednout krásu a posvátnost slavení eucharistie. Při takovém slavení je důležité, aby se odpovídajícím způsobem zdůraznilo o jaké místo jde a jeho čistota, architektonická úprava oltáře a svatostánku,<\$F Srv. SC,128.> vznešenost posvátných nádob a rouch,<\$F Srv. tamtéž,122-124.> zpěvu<\$F Srv. tamtéž,112; 114; 116.> hudby,<\$F Srv. tamtéž,120.> posvátné ticho<\$F Srv. tamtéž,30.> atd. To vše jsou prvky, jež mohou přispět k lepší účasti na eucharistické oběti. Neboť nedostatečná pozornost věnovaná symbolickým hlediskům bohoslužby a mnohem více nedbalost a uspěchanost, povrchnost a neuspořádanost oslabují její význam a její úkol posilovat víru.<\$F Srv. CIC,kán.899,§ 3.> Kdo špatně slouží mši svatou, prozrazuje slabost své víry a nevychovává druhé k víře. Naopak sloužit ji dobře představuje první důležitou katechézi o posvátné oběti.

Kněz tedy, i když dává k dispozici sloužení eucharistie své veškeré schopnosti, aby ji oživil pro účast všech věřících, bude zachovávat ritus stanovený v bohoslužebných knihách schválených příslušnou autoritou, aniž by cokoli přidával, vynechával nebo měnil.<\$F Srv. SC,22; CIC,kán.846,§ 1.>

Všichni ordináři, řeholní představení a vedoucí společností apoštolského života mají závažnou povinnost nejen předcházet příkladem, nýbrž i bdít nad tím, aby se bohoslužebné předpisy, týkající se slavení eucharistie, všude věrně zachovávaly.

Kněží, kteří celebrouj nebo koncelebrouj, mají povinnost obléci posvátná roucha předepsaná rubrikami.<\$F Srv. CIC,kán.929; Missale romanum, Institutio generalis, no.81; 298; POSV. KONGREGACE PRO BOHOSLUŽBU, Pokyn Liturgicae instaurationes (5.září 1970),8c: AAS 62 (1970),701.>

50. Ústřední postavení eucharistie se musí projevovat nejen důstojným a procítěným sloužením Oběti, nýbrž též častou adorací svátosti tak, aby se kněz jevil jako vzor pro společenství i ve zbožné pozornosti a v častém rozjímání, jež koná - kdykoli je to možné - v přítomnosti Pána ve svatostánku. Je velice vhodné, aby kněží pověřeni vedením společenství věnovali značný prostor společné adoraci a aby nejsvětější svátosti oltářní byla prokazována i mimo mši svatou větší pozornost a úcta než jakémukoli jinému obřadu nebo úkonu. "Víra a láska k eucharistii nemohou připustit, aby Kristus přítomný ve svatostánku zůstal sám."<\$F JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné audienci 9. června 1993,č.6: "L'Osservatore romano", 10. června 1993; srv. PDV,48: cit.,744; POSV.KONGREGACE PRO OBŘADY, Pokyn Eucharisticum mysterium (25. května 1967),50: cit.,539-573; KKC,č.1418.>

Přednostní doba pro uctívání eucharistie může být slavení bohoslužby hodinek, jež tvoří během dne pravé prodloužení oběti chvály a díky, která má ve mši svaté střed a svátostný zdroj. Bohoslužba hodinek, v níž se kněz spojený s Kristem stává hlasem církve pro celý svět, se bude slavit i společně, je-li to možné, vhodným způsobem tak, aby byla "tlumočnickem a nositelem hlasu všeobecné církve, který zpívá Boží slávu a prosí o spásu člověka."<\$F JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné audienci 2. června 1993,č.5: "L'Osservatore romano", 3. června 1993; srv. SC,99-100.>

Kanovnícké kapituly budou dbát na příkladný slavnostní ráz této bohoslužby.

Vždy však je třeba se vyvarovat toho, aby jak ve společném, tak v soukromém slavení této bohoslužby nedošlo ke zúžení na pouhou "povinnost", jež se mechanicky vykoná jako jednoduché a uspěchané čtení, aniž by se věnovala nutná pozornost smyslu čteného.

Svätost pokání

51. Darem vzkříšení pro apoštoly je Duch svatý na odpuštění hříchů: "Přijměte Ducha svatého! Komu hříchů odpustíte, tomu jsou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou"(Jan 20,22-23). Kristus svěřil dílo smíření člověka s Bohem výlučně svým apoštolům a jejich nástupcům v tomtéž poslání. Kněží jsou tedy z Kristovy vůle jedinými přísluhovaly svátosti smíření.<\$F Srv. TRIDENTSKÝ KONCIL, sess. VI, De iustificatione,c.14; sess. XIV, De poenitentia,c.1,2,5-7,kán.10; sess. XXIII, De ordine,c.1; PO,2; 5; CIC,kán.965.> Jako Kristus jsou poslání, aby volali hříšníky k obrácení a přiváděli je milosrdným soudem zpět k Otci.

Svätostné smíření obnovuje přátelství s Bohem Otcem a se všemi jeho dětmi v jeho rodině, kterou je církev, jež se tím omlazuje a buduje ve všech svých rozměrech: všeobecném, diecézním, farním.<\$F Srv.KKC,č.1443-1445.>

Přes smutné zjištění, že v kulturách naší doby se velice rozšířila ztráta smyslu pro

hřích, musí kněz radostně a obětavě vykonávat službu utváření svědomí, odpuštění a usmíření.

Je proto třeba, aby se v jistém smyslu dokázal ztotožnit s touto svátostí, zaujal Kristův postoj, a aby dokázal jako dobrý Samaritán milosrdně se sklánět k raněnému lidstvu, aby tak prozařovalo to křesťansky nové - léčebný rozměr pokání, jež směřuje k uzdravení a odpuštění.<§F Srv. CIC,kán.966,1; 978,§ 1; 981; JAN PAVEL II., *Promluva pro Apoštolskou penitencierii* (27. března 1993): "*L'Osservatore romano*", 28. března 1993.>

52. Jednak proto, že je to jeho povinnost,<§F Srv. CIC,kán.986.> tak i proto, že přijal svátostné svěcení, musí kněz věnovat čas a síly tomu, aby vyslechl zpovědi věřících, kteří, jak zkušenost ukazuje, rádi přistupují k přijetí této svátosti tam, kde vědí, že jsou kněží ochotni a připraveni ji udělit. To platí všude, avšak především pro kostely ve více navštěvovaných oblastech a pro poutní svatyně, kde je možná bratrská a odpovědná spolupráce s řeholními a staršími kněžími.

Každý kněz bude zachovávat církevní předpisy, jež brání a vyzdvihují hodnotu individuální a osobní zpovědi s úplným vyznáním hříchů v přímém rozhovoru se zpovědníkem,<§F Srv. *tamtéž*,kán.960; JAN PAVEL II., *Encyklika Redemptor hominis*,20: AAS 71 (1979),309-316.> a vyhradí použití společné zpovědi a rozhřešení pouze pro výjimečné případy, kde jsou splněny požadavky, vyžadované platnými předpisy.<§F Srv. CIC,kán.961-963; PAVEL VI., *Promluva* (20. března 1978): AAS 70 (1978),328-332; JAN PAVEL II., *Promluva* (30.ledna 1981): AAS 73 (1981),201-204; Posynodní apoštolská exhortace *Reconciliatio et paenitentia* (2. prosince 1984),33: AAS 77 (1985),269-271.> Zpovědník bude mít možnost osvětlit svědomí kajícího slovem, jež, byť i krátké, odpovídá jeho danému stavu tak, aby posílilo obnovené osobní zaměření k obrácení a hluboce ovlivnilo jeho duchovní cestu také udělením vhodného zadostiučinění.<§F Srv. CIC,kán.978,§ 1; 981.>

V každém případě se kněz bude snažit udržet slavení smíření na svátostné úrovni a překoná nebezpečí zúžit je na pouze psychologickou nebo jednoduše formalistickou činnost.

To se projeví kromě jiného i tím, že bude věrně zachovávat platné předpisy pro zpověď i v tom, co říkají o místě a zpovědníci.<§F Srv. *tamtéž*,kán.964.>

53. Jako každý dobrý věřící i kněz potřebuje vyznávat své hříchy a slabosti. Kněz je první, kdo ví, že přijímání svátosti smíření ho posiluje ve víře a v lásce k Bohu a k bratřím.

Aby vytvářel co nejlepší podmínky jak účinně ukázat krásu pokání, je pro přísluhovatele této svátosti podstatné, aby sám vydával osobní svědectví a šel příkladem ostatním věřícím ve zkušenosti odpuštění. To tvoří též první podmínku pro pastýřské vyzdvižení hodnoty svátosti smíření. V tomto smyslu je dobré, aby věřící věděli a viděli, že i jejich kněží se pravidelně zpovídají:<§F Srv. *tamtéž*,kán.276,§ 2; 5°; PO,18b.> "celý kněžský život utrpí nezměrnou škodu, bude-li mu pro nedbalost nebo z jakéhokoli jiného důvodu chybět pravidelné, upřímnou vírou a zbožností podněcované přijímání svátosti pokání. U kněze, který by se již nezpovídal nebo se zpovídal špatně, by se tato skutečnost velmi rychle projevila v jeho kněžském životě a působení a všimlo by si toho i společenství, jehož je pastýřem."<§F JAN PAVEL II., Posynodní apoštolská exhortace *Reconciliatio et paenitentia* (2.prosine 1984),31: cit.,266; PDV,26: cit.,699.>

54. Souběžně se svátostí smíření neopomene kněz vykonávat službu *duchovního vedení*. Opětná obnova a rozšíření této činnosti i mimo vysluhování svátosti pokání je velikým dobrodiním pro současnou církev.<§F Srv. JAN PAVEL II., Posynodní apoštolská exhortace *Reconciliatio et paenitentia* (2. prosince 1984),32: cit.,267-269.> velkodušný a činný postoj při jeho provádění je též významnou příležitostí, jak rozeznat a podporovat povolání ke kněžství a k různým způsobům zasvěceného života.

Pro zlepšení vlastního duchovního života je nutné, aby kněží sami měli duchovní vedení. Tím, že svěří do rukou mudrého spolubratra formaci své duše, bude již od prvních kroků služby uzrávat vědomí důležitosti toho, že nejdou sami po cestách duchovního života a pastýřské činnosti. Když užívají tohoto účinného prostředku vlastní formace, dobře ověřeného v církvi, mají kněží plnou svobodu ve volbě osoby, jež je vede.

Vedení společenství

55. Kněz je povolán, aby se vyrovnal s dalšími požadavky své služby kromě těch, o nichž již byla řeč. Jde o péči o život společenství, jež je mu svěřeno, a to se projevuje především svědectvím lásky.

Kněz jako pastýř společenství je a žije pro ně; za ně se modlí, studuje, pracuje, obětuje se; za ně je ochoten dát i život, protože je miluje jako Kristus je celou svou láskou a úctou,<§F Srv. PDV,22-23: cit.,690-694; JAN PAVEL II., Apoštolský list *Mulieris dignitatem* (15. srpna 1988),26: AAS 80 (1988),1715-1716.> všemi silami a bez časového omezení se dává, aby je činil k obrazu církve, Kristovy nevěsty, stále krásnějším a hodným zalíbení Otcova a lásky Ducha svatého.

Tento snubní rozměr života kněze jako pastýře způsobí, že povede své společenství tak, že s oddaností bude sloužit všem a každému z jeho členů, bude osvětlovat jejich svědomí světlem zjevené pravdy, spolehlivě bude bdít nad evangelní ryzostí křesťanského života, bude

napravit chyby, odpouštět, hojit rány, těšit v zármutku, podporovat bratrské vztahy.<ŠF Srv. PO,6; CIC,kán.529,§ 1.>

Tento souhrn taktní a mnohoznačné služby nejen, že bude stále přesvědčivějším svědectvím stále průzračnější a účinnější lásky, ale bude i projevem hlubokého společenství, jež se má uskutečnit mezi knězem a jeho komunitou jako prodloužení a zpřítomnění společenství s Bohem, Kristem a církví.<ŠF Sv. JAN ZLATOÚSTÝ, *De sacerdotio*,III,6: PG 48,643-644: "Duchovní zrození duší je výsadou kněží: oni je rodí k životu milostí křtem, za jejich pomoci oblékáme Krista, jsme spolu s Božím Synem pohřbeni a stáváme se údy oné blahoslavené hlavy (srv. Řím 6,1; Gal 3,27). Musíme si jich tedy nejen vážit více než knížat a králů, nýbrž je i ctít více než rodiče. Tito nás totiž zrodili z krve a z vůle těla (srv. Jan 1,13); oni nás však rodí jako Boží děti; oni jsou nástroji našeho blaženého znovuzrození, naší svobody a našeho přijetí za syny v řádu milosti.">

56. Aby byl dobrým vůdcem svého lidu, bude kněz dbát na to, aby poznával znamení doby; od těch nejširších a nejhlubších, jež se týkají všeobecné církve, až po ta nejbližší, která se týkají konkrétní situace jednotlivého společenství.

Toto rozeznávání si žádá, aby kněz stále a správně doplňoval své teologické a pastorační vzdělání, rozumně se zamýšlel nad společenskými, kulturními a vědeckými jevy, jež určují naši dobu.

Ve vykonávání své služby budou kněží vyjadřovat tento požadavek stálým a upřímným postojem "*sentire cum ecclesia*" tak, že budou vždy pracovat ve svazku společenství s papežem, biskupy, s ostatními spolubratřími v kněžství a také s věřícími, kteří se sliby zavázali zachovávat evangelní rady, a s věřícími laiky.

Ve výkonu své činnosti neopomenou též vyžadovat oprávněným způsobem a s ohledem na schopnosti každého spolupráci věřících zasvěcených Bohu a věřících laiků.

Kněžský celibát

57. Církev na Druhém vatikánském koncilu a opětovně v následných projevech učitelského úřadu papežova potvrdila "pevnou vůli zachovat zákon, který vyžaduje dobrovolně zvolený a trvalý celibát pro uchazeče o kněžské svěcení v latinském obřadu". Je totiž přesvědčena o hlubokých teologických a pastoračních důvodech, jež posilují vztah mezi celibátem a kněžstvím, a osvědčena svědectvím, jež i dnes přes bolestné záporné případy potvrzují jeho duchovní a evangelní platnost v tolika kněžských životech.<ŠF PDV,29: cit.,704; srv. PO,16; PAVEL VI., Encyklika *Sacerdotalis coelibatus* (24. června 1967),14: AAS 59 (1967),662; CIC,kán.277,§ 1.>

Celibát je totiž dar, který církev dostala a chce zachovat, protože je přesvědčena, že je dobrem pro ni samu a pro svět.

58. Jako každou evangelní hodnotu i celibát je třeba prožívat jako něco nového, co osvobozuje, jako zvláštní svědectví radikálního následování Krista a znamení eschatologické skutečnosti. "Všichni to nechápou, jenom ti, kterým je to dáno. Jsou totiž lidé k manželství neschopní už od narození a jsou k manželství neschopní, které takovými udělali lidé, a jsou konečně takoví, kteří se manželství sami zřekli pro nebeské království. Kdo může pochopit, at pochopí!"(Mt 19,10-12)<ŠF Srv. JAN PAVEL II., Encyklika *Veritatis splendor* (6. srpna 1993),22b.c: AAS 85 (1993),1151.>

Aby kněz mohl s láskou a velkodušně prožívat přijatý dar, je zvláště důležité, aby již během seminární výchovy pochopil teologické a duchovní důvody církevního požadavku celibátu.<ŠF Srv. OT,10; CIC,kán.247,§ 1; KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (19. března 1985 - dále pouze RFIS),48; Směrnice pro výchovu ke kněžskému celibátu (11. dubna 1974),č.16.> Ten jako dar a zvláštní Boží milost vyžaduje zachovávání dokonalé a stále čistoty pro Boží království, aby zasvěcení služebníci mohli snadněji přistupovat ke Kristu nerozděleným srdcem a svobodněji se věnovat službě Bohu a lidem.<ŠF Srv. PO,16; JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku 1979 *Novo incipiente* (8. dubna 1979),8: cit.,405-409; PDV,29: cit.,703-705; CIC,kán.277,§ 1.> Ještě dříve, než někdo vysloví svou vůli, že je ochoten celibát přijmout, projevuje toto církevní zřízení vůli církve. Své nejpodstatnější zdůvodnění má v úzkém vztahu celibátu se svátostným svěcením, které kněze připodobňuje Kristu-Hlavě a Ženichovi církve.<ŠF Srv. PO,16a; PAVEL VI., Encyklika *Sacerdotalis coelibatus* (24. června 1967),14: cit.,662.>

List Efesanům (srv. 5,25-27) klade do úzkého vztahu Kristovu kněžskou obět (srv. 5,25) s posvěcením církve (srv. 5,26), kterou Kristus miluje láskou ženicha. Kněz, svátostně včleněný do tohoto kněžství Kristovy výlučné lásky k církvi, jeho věrné nevěstě, vyjadřuje svým prožíváním celibátu tuto lásku, jež se též stává plodným zdrojem účinnosti jeho pastorače.

Celibát tedy není něčím, co zvenčí dopadá na kněžskou službu, ani ho nelze považovat za pouhé zákonem určené ustanovení již i proto, že ten, kdo přijímá svátostné svěcení, se k němu zavazuje zcela vědomě a svobodně<ŠF Srv. PO,16c; CIC,kán.1036; 1037.> po více letech přípravy, hlubokého sebezkoumání a vytrvalé modlitby. Když dospěl k pevnému přesvědčení, že od Krista dostal tento dar pro dobro církve a pro službu druhým, kněz jej přijímá pro celý život tím a utvrzuje se ve svém rozhodnutí zachovat slib, který učinil už při jáhenském svěcení.<ŠF Srv. *Pontificale romanum. De ordinatione episcopi, presbyterorum et diaconorum*, cap.III,n.228: Ed.typica altera 1990,134; JAN PAVEL II., List kněžím k Zelenému čtvrtku 1979 *Novo incipiente*

(8. dubna 1979),9: cit.,409-411.>

Z těchto důvodů církevní zákon z jedné strany potvrzuje charisma celibátu tím, že ukazuje jeho vnitřní spojení s posvátnou službou v jejím dvojitým rozměru vztahu ke Kristu a k církvi; z druhé strany chrání svobodu toho, kdo jej přijímá.<§F Srv. BISKUPSKÁ SYNODA, Dokument o služebném kněžství *Ultimis temporibus* (30. listopadu 1971),II,I,4c: cit.,916-917.> Kněz zasvěcený Kristu "novým a vynikajícím způsobem"<§F PO,16b> si tedy musí dobře uvědomovat, že dostal dar potvrzený jasným právním závazkem, z něhož vyplývá mravní povinnost jej zachovávat. Takový svobodně přijatý závazek má ráz toho, co bylo uzavřeno v Bohu, a je znamením oné snubní skutečnosti, která se realizuje ve svátostném svěcení. Tímto závazkem kněz získává duchovní, ale reálné otcovství, jež má všeobecný rozměr a projevuje se zvláštním způsobem vůči společenství, jež je mu svěřeno.<§F Srv. *tamtéž*.>

59. Celibát je tedy dar sebe sama "v" Kristu a "s" Kristem jeho církvi a vyjadřuje kněžskou službu církvi "v" Pánu a "s" Pánem.<§F Srv. PDV,29: cit.,703-705>

Znamenalo by zůstat v trvalé nezralosti, prožíval-li by se celibát jako "daň, jež se platí Pánu", aby bylo možno přistoupit ke svátostnému svěcení, a nikoli spíše jako "dar, který se dostává od jeho milosrdenství",<§F POSV.KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, *Směrnice pro výchovu ke kněžskému celibátu* (11.dubna 1974),č.16> jako svobodná volba a vděčné přijetí zvláštního povolání lásky pro Boha a pro lidi.

Příkladem je sám Pán, který svobodně zvolil žít v celibátu, přičemž jednal proti tomu, co se dá považovat za převládající kulturu tehdejší doby. Učedníci, kteří ho následovali, opustili "všechno", aby uskutečnili sobě svěřené poslání(srv. Lk 18,28-30).

Z toho důvodu církev již od apoštolských dob chtěla zachovat dar trvalé čistoty kleriků a zaměřila se na to, aby vybírala uchazeče o svátostné svěcení mezi těmi, kteří žijí v celibátu (srv. 2 Sol 2,15; 1 Kor 7,5; 9,5; 1 Tim 3,2.12; 5,9; Tit 1,6.8).<§F Pro výklad těchto textů; srv. ELVIRSKÝ KONCIL (r.300-305),kán.27; 33: HERM. BRUNS, *Canones Apostolorum et Conciliorum saec. IV-VII*,II,5-6; NEOCESAREJSKÝ KONCIL (r.314),kán.1: *Pont. Commissio ad redigendum CIC Orientalis*,IX,I/2,74-82; PRVNÍ NICEJSKÝ KONCIL (r. 325),kán.3: *Conc. Oecum. Decr.*,6; ŘÍMSKÁ SYNODA (r.386): *Concilia Africae* a. 345-525: CCL 149,(u Teleptského koncilu),58-63; KARTAGINSKÝ KONCIL (r.390): *tamtéž*,13.133nn; TRULLSKÝ KONCIL (r.691),kán.3; 6; 12; 13; 30; 48: *Pont. Commissio ad redigendum CIC Orientalis*,IX,I/1,125-186; SIRICIUS, *Dekretale Directa* (r.386): PL 13,1131-1147; INNOCENC I., *List Dominus inter* (r. 405): HERM. BRUNS, cit. d.,274-277; Sv. LEV VELIKÝ, *list Rusticovi* (r. 456): PL 54,1191; EUSEBIUS CESAREJSKÝ, *Demonstratio Evangelica*,1,9: PG 22,82 (78-83); EPIFANIUS SALAMINSKÝ, *Panarion*: PG 41,868.1024; *Expositio Fidei*: PG 42,822-826.>

60. V současném kulturním ovzduší, často podmíněném pohledem na člověka postrádajícím hodnoty a především neschopným dát plný, kladný a osvobozující smysl lidské sexualitě, se často vynořuje otázka hodnoty a významu kněžského celibátu nebo alespoň zda je vhodné zdůrazňovat jeho úzké sepětí a jeho hluboký souzvuk se služebným kněžstvím.

Obtíže a námítky vždy po staletí provázely rozhodnutí latinské církve a některých východních církví udílet služebné kněžství pouze takovým mužům, kteří od Boha dostali dar čistoty v celibátu. Ustanovení ostatních východních církví, jež připouštějí kněžství ženatých, neprotiřečí praxi církve latinské. Tytéž východní církve vyžadují totiž celibát od biskupů. Navíc nedovolují uzavřít manželství těm, kteří už se stali kněžími a nedovolují další sňatek těm, kteří se stali vdovci. Jde tedy vždy a pouze o svěcení již ženatých mužů.

Obtíže, jež někteří i dnes předkládají,<§F Srv. JAN PAVEL II., *List všem kněžím církve k Zelenému čtvrtku 1993* (8.dubna 1993): AAS 85 (1993),880-883; pro další prohloubení srv. *Solo per amore, riflessioni sul celibato sacerdotale*, péčí Kongregace pro klérus, Ed. Paoline 1993; *Identità e missione del sacerdote*, péčí G. PITTAU - C. SEPE, Ed. Città Nuova 1994.> se často opírají o nepodložené důvody, jako je např. výtka spiritualismu, který popírá tělesnost, nebo, že ve zdrženlivosti je obsažena nedůvěra a pohrdání sexualitou, anebo se vychází z rozboru složitých a bolestných případů a též se zevšeobecňují případy zcela ojedinělé. Zapomíná se naopak na svědectví, jež vydala převážná většina kněží, kteří prožívají vlastní celibát s vnitřní svobodou, s pohnutkami čerpanými z bohatství evangelia, s duchovní plodností, s přesvědčivou a radostnou věrností vlastnímu povolání a poslání.

Je zřejmé, že pro to, aby se zajistil a uchoval tento dar v ovzduší klidné rovnováhy a duchovního růstu, je třeba používat všech prostředků, jež kněze vzdalují od možných nebezpečí.<§F Sv. JAN ZLATOÚSTÝ, *De sacerdotio*,VI,2: PG 48,679: "Duše kněze musí být čistší než paprsky slunce, aby ho Duch svatý neopustil a aby mohl říci: Už nežiji já, ale žije ve mně Kristus (Gal 2,20). Jestliže poustevníci na poušti, vzdáleni od města a míst veřejného setkání a od všeho hluku těmto místům vlastního, se neodvažovali důvěřovat bezpečnosti takového života přesto, že plně užívali ústraní a klid, nýbrž přidávají nespočetné další úkony pozornosti, střeží se ze všech stran a s velikou pečlivostí se zkoumají, než něco udělají nebo řeknou, aby mohli předstoupit před Boží tvář s důvěrou a nedotčenou čistotou, nakolik je to možné lidským schopnostem; jaká síla a násilí se ti zdá potřebným pro kněze, aby uchoval svou duši od jakékoli skvrny a zachoval ji v neporušené duchovní kráse? On potřebuje jistě větší čistotu než mniši. A přece právě on, který ji více potřebuje, je vystaven větším nevyhnutelným příležitostem, v nichž může být nakažen, jestliže vytrvalou střízlivostí a bdělostí neučiní svou duši nepřístupnou těmto záludnostem.">

Je tedy nutné, aby kněží zachovávali potřebnou opatrnost ve styku s osobami, s kterými, když se jedná familiárně, může dojít k ohrožení daru nebo vzbudit pohoršení věřících.<ŠF Srv. CIC,kán.277,§ 2.> Ve zvláštních případech je třeba se podrobit rozhodnutí biskupa, který má povinnost vydávat v tomto oboru jasné předpisy.<ŠF Srv. tamtéž,kán.277,§ 3.>

Kněží ať též nezanedbávají uplatňování asketických pravidel, jež jsou zaručena zkušeností církve a jež mnohem více vyžadují dnešní okolnosti, a proto ať se rozvážně vystříhají toho, aby chodili na místa a navštěvovali představení nebo se věnovali četbě, jež ohrožují zachovávání celibátní čistoty.<ŠF Srv. PO,16c.> V užívání společenských sdělovacích prostředků, ať již jako spolupracovníci nebo uživatelé, ať zachovávají potřebnou rozvážnost a vyvarují se všeho, co může škodit povolání.

Aby s láskou uchovali přijatý dar v prostředí vybičované pohlavní volnosti, musí ve spojení s Kristem a církví, v úctě k nejblahoslavenější Panně Marii a s pohledem upřeným na příklad svatých kněží všech dob nacházet potřebnou sílu, aby překonali těžkosti, s nimiž se na své cestě setkávají, a jednat s takovou zralostí, která je činí věrohodnými pro svět.<ŠF Srv. PAVEL VI., Encyklika *Sacerdotalis coelibatus* (24. června 1967),79-81: cit.,688-689; PDV,29: cit.,703-705.>

Poslušnost

61. Poslušnost je kněžská hodnota mající přednostní důležitost. Sama Ježíšova oběť na kříži získala hodnotu a spásný význam jeho poslušností a věrností vůli Otce. On byl "poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži" (Flp 2,8). List Židům zdůrazňuje též, že Ježíš "se naučil svým utrpením poslušnosti" (Žid 5,8). Lze tedy říci, že poslušnost Otcí je v samotném srdci Kristova kněžství.

Jako pro Krista i pro kněze poslušnost vyjadřuje Boží vůli, jež se mu ukazuje skrze jeho právoplatné představené. Tuto připravenost je třeba chápat jako pravé uskutečňování osobní svobody a jako důsledek pevně uzrálého rozhodnutí před Boží tváří v modlitbě. Ctnost poslušnosti, která niterně vyplývá jako požadavek ze svátosti a hierarchického uspořádání církve, klerik jasně slibuje napřed při jáhenském a pak při kněžském svěcení. Touto ctností kněz posiluje svou vůli se podřídit a vstupuje tak do silového pole poslušnosti Kristovy, který se stal služebníkem poslušným až k smrti kříže (srv. Flp 2,7-8).<ŠF Srv. PO,15c; PDV,27: cit.,700-701.>

V současné době se zdůrazňuje hodnota jedince a samostatnosti jednotlivé osoby jako něco nerozlučně spojeného s jeho důstojností. Tato hodnota, sama o sobě kladná, se však stává něčím negativním, stane-li se hodnotou absolutní a vybočí-li z oprávněného rámce své správné souvislosti.<ŠF Srv. JAN PAVEL II., Encyklika *Veritatis splendor* (6.srpna 1993),31; 32; 106: cit.,1159-1160; 1216.> To se může projevit i v církevní oblasti i v samotném životě kněze, když se činnost, kterou vykonává ve prospěch společenství, zredukuje na něco čistě subjektivního.

Ve skutečnosti je kněz vlastní povahou svého poslání ve službě Krista a církve. Bude tedy ochotně přijímat, co mu právem určí představení, a zvláště, nebrání-li mu v tom oprávněné překážky, má přijímat a věrně plnit úkol, který mu byl svěřen jeho ordinářem.<ŠF Srv. CIC,kán.274,§ 2.>

62. Kněz je vázán "zvláštní povinností úcty a poslušnosti" vůči papeži a vlastnímu ordinářovi.<ŠF *Tamtéž*,kán.273.> Na základě příslušnosti k určitému kněžskému sboru je kněz zařazen do služby jedné místní částečné církve, jejíž zdroj a základ jednoty tvoří biskup,<ŠF Srv. LG,23a.> který nad ní má veškerou řádnou, vlastní a přímou moc, potřebnou pro výkon pastýřské služby.<ŠF Srv. *tamtéž*,27a; CIC,kán.381,§ 1.> Hierarchické podřízení vyžadované svátostí svěcení se v církevním uspořádání uskutečňuje vztahem k vlastnímu biskupovi a k papežovi, který má primát (*principatus*) řádné moci nade všemi jednotlivými církvemi.<ŠF Srv. CD,2a; LG,22b; CIC,kán.333,§ 1.>

Povinnost přízpůsobit se učitelskému úřadu v otázkách víry a mravů je zcela vnitřně spojen se všemi úkony, jež kněz v církvi vykonává. Nesouhlas v této oblasti je třeba považovat za závažný, protože budí pohoršení a zmatek mezi věřícími.

Nikdo si neuvědomuje více než kněz, že církev potřebuje určující normy. Protože její hierarchické a organické uspořádání je viditelné, musí být provádění úkonů, jež jí Bůh svěřil, zvláště pak správa církve a slavení svátostí odpovídajícím způsobem organizováno.<ŠF Srv. JAN PAVEL II., Apoštolská konstituce *Sacrae disciplinae leges* (25. ledna 1983): AAS 75 (1983), Pars II,XIII; *Promluva k účastníkům Mezinárodního symposia "Ius in vita et in missione Ecclesiae"*,3 (Vatikán, 23. dubna 1993): cit.,str.4.>

Kněz, jako služebník Krista a jeho církve velkodušně přijímá úkol věrně zachovávat všechny jednotlivé směrnice a vyhýbá se takovým způsobem dodržování jenom něčeho podle osobních hledisek, jež rozbíjejí jednotu a mají neblahý pastorační dopad i na věřící laiky a všeobecné mínění. "Kanonické zákony" totiž "svou vlastní povahou vyžadují zachovávání" a žádají si, "aby údy dodržovaly, co přikazuje hlava".<ŠF JAN PAVEL II., Apoštolská konstituce *Sacrae disciplinae leges* (25. ledna 1983): cit.,Pars II,XIII.>

Tím, že kněz bude poslouchat příslušnou autoritu, bude kromě jiného přispívat k růstu vzájemné lásky uvnitř kněžského sboru a k růstu jednoty, která má svůj základ v pravdě.

63. Aby zachovávání poslušnosti bylo skutečné a mohlo živit církevní společenství, musí ti, kterým je svěřena pravomoc - ordináři, řeholní představení a vedoucí společností apoštolského života - kromě toho, že dávají potřebný a stálý osobní příklad, svůj dar správy vykonávat s láskou tak, že upozorňují nebo vyžadují patřičným způsobem a v patřičný čas přijetí všeho, co je stanoveno v oblasti *magisteria* a církevní kázně.<§F Srv. CIC,kán.392.>

Takové dodržování je zdrojem svobody, nakolik neomezuje, nýbrž podněcuje zralou spontánnost kněze, který bude umět zajímat radostný a vyrovnaný pastýřský postoj a vytvářet harmonii tak, že osobní genialita se zapojí do vyšší jednoty.

64. Mezi různými hledisky otázky, jež se dnes více pocítují, si zaslouží věnovat pozornost svědomitému zachovávání liturgických předpisů.

Liturgie je výkon kněžství Ježíše Krista,<§F Srv. SC,7> "vrchol, k němuž směřuje činnost církve, a zároveň zdroj, z něhož vyvěrá veškerá její síla".<§F Tamtéž,10.> Liturgie tvoří oblast, kde kněz má mít zvláštní vědomí, že je služebníkem, a věrně poslouchá církev. "Určovat posvátnou liturgii přísluší výlučně církevní autoritě, jejímž nositelem je apoštolský stolec, a podle předpisů práva, biskup."<§F CIC,kán.838.> Kněz tedy nebude v této oblasti z vlastní iniciativy naprosto nic přidávat, vynechávat nebo měnit.<§F Srv. SC,22.>

To platí zvláštním způsobem pro udílení svátostí, jež jsou výlučnými úkony Krista a církve a jimiž kněz přísluší v osobě Krista a jménem církve pro dobro věřících.<§F Srv. CIC,kán.846,1.> Ti mají skutečné právo účastnit se slavení liturgie tak, jak to chce církev, a ne podle osobního vkusu jednotlivého služebníka nebo podle zvláštních neschválených obřadů, jež jsou výrazem jednotlivých skupin, které směřují k tomu, aby se uzavřely všeobecnosti Božího lidu.

65. Je třeba, aby kněží ve výkonu své služby se nejen odpovědně podíleli na určování pastýřských plánů, jež biskup - ve spolupráci s kněžskou radou<§F Srv. POSV. KONGREGACE PRO KLÉRUS, Okružní list *Omnes christifideles* (25. ledna 1973),9.> - určuje, nýbrž aby i s nimi sladili jejich skutečné provádění ve vlastním společenství.

Moudrá tvořivost a podnikavý duch, který je projevem kněžské zralosti, nebudou nejen umrtveny, nýbrž bude možné je vhodně umocnit ku prospěchu pastýřské plodnosti. Jít po nesourodých cestách v této oblasti může totiž zapříčinit oslabení samotného evangelizačního díla.

66. V zesvětštělé společnosti směřující k materialismu, kde mizí i vnější znamení posvátných a nadpřirozených skutečností, je zvláště pocítována nutnost, aby kněz - Boží muž, který spravuje jeho tajemství - byl rozpoznatelný pro společenství i oděvem, který nosí jako nezaměnitelné znamení své oddanosti Boží věci a své totožnosti toho, kdo vykonává veřejnou službu.<§F Srv. JAN PAVEL II., List římskému kardinálu vikárovi (8. září 1982): "L'Osservatore romano", 18.-19.října 1982.> Kněz se musí poznat především tím, jak se chová, avšak i tím, jak se obléká, aby byla každému věřícímu, ba dokonce každému člověku<§F Srv. PAVEL VI., Proslovy kléru (17.února 1969; 17.února 1972; 10.února 1978): AAS 61 (1969),190; 64 (1972),223; 70 (1978),191; JAN PAVEL II., List kněží k Zelenému čtvrtku 1979 *Novo incipiente* (7. dubna 1979),7: cit.,403-405; Proslovy kléru (9. listopadu 1978; 19. dubna 1979): *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, I (1978),116; II (1979),929.> bezprostředně zřejmá jeho totožnost a jeho příslušnost Bohu a církvi.

Z tohoto důvodu má klerik nosit "důstojný církevní oblek podle předpisů vydaných biskupskou konferencí a podle oprávněných místních zvyků".<§F CIC,kán.284.> To znamená, že takové oblečení, není-li to klerika, musí být odlišné od způsobu, jak se oblékají laici, a odpovídat důstojnosti a posvátnosti služby. Stříh a barvu musí určit biskupská konference, a to vždy v souladu s pokyny všeobecného práva.

Počínání, které je s tím v rozporu, neodpovídá duchu tohoto předpisu a proto je není možno považovat za oprávněnou zvyklost a je potřeba, aby je příslušná autorita odstranila.<§F Srv. PAVEL VI., Motu proprio *Eccllesiae sanctae*,I,25,2d: AAS 58 (1966),770; POSV. KONGREGACE PRO BISKUPY, Okružní list všem papežským zastupitelům *Per venire incontro* (27. ledna 1976); POSV. KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, Okružní list *The document* (6. ledna 1980): "L'Osservatore romano" suppl., 12. dubna 1980.> Kromě zcela výjimečných případů neuzívání církevního oděvu může u klerika prozrazovat slabé vědomí vlastní totožnosti pastýře zcela oddaného službě církvi.<§F Srv. PAVEL VI., Katecheze při všeobecné audienci 17. září 1969; Proslov kléru (1. března 1973): *Insegnamenti di Paolo VI*, VII (1969),1065; XI (1973),176.>

Kněžský duch chudoby

67. Ježíšova chudoba má spásonosný účel. Kristus, který byl bohatý, se stal chudým pro nás, abychom se my stali bohatí jeho chudobou.(srv. 2 Kor 8,9)

List Filipánům ukazuje vztah mezi zřeknutím sama sebe a duchem služby, který má oživovat pastýřskou činnost. Svatý Pavel totiž říká, že Ježíš "nic nelpěl na tom, že je rovný Bohu, ale sám sebe se zřekl a vzal na sebe přirozenost služebníka (Flp 2, 6-7). Opravdu těžko se kněz stane skutečným služebníkem svých bratří, bude-li se příliš starat o své pohodlí a přílišný blahobyť.

Svou chudobou Kristus ukazuje, že od věčnosti všechno dostal od Otce a vše mu vrací až do

naprosté oběti vlastního života.

Příklad chudého Krista musí kněze vést k tomu, aby se mu připodobnil ve vnitřní svobodě vůči všem statkům světa a jeho bohatství.<ŠF Srv. PO,17a,d; 20-21.> Pán nás učí, že pravé dobro je Bůh a pravé bohatství je získat věčný život: "Vždyť co prospěje člověku, když získá celý svět, ale ztratí svou duši? Neboť jakou dá člověk náhradu za svou duši?" (Mk 8,36-37).

Kněz, jehož dědičným podílem je Pán (srv. Nm 18,20) ví, že jeho poslání stejně jako poslání církve se uskutečňuje na světě a že stvořená dobra jsou potřebná pro osobní rozvoj člověka. Užívá však taková dobra se smyslem pro odpovědnost, s umírněností, správným úmyslem a odstupem, který je vlastní tomu, kdo má svůj poklad v nebi a kdo ví, že všechno je třeba užívat pro budování Božího království (srv. Lk 10,7; Mt 10,9-10; 1Kor 9,14; Gal 6,6).<ŠF Srv. tamtéž, 17a.c; JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné audienci 21. července 1993,č.3: "L'Osservatore romano", 22. července 1993.> Proto se nebude věnovat výdělečnému podnikání, které není v souladu s jeho službou.<ŠF Srv. CIC,kán.286; 1392.>

Kněz si uvědomuje, že dar, který obdržel, dostal zdarma, a proto bude ochoten též zdarma dávat (srv. Mt 10,8; Sk 8,18-25)<ŠF Srv. PO,17d.> a použije pro dobro církve a charitativní účely, co dostane při výkonu své služby, když se postaral o to, aby byl slušně živ a splnil všechny povinnosti svého stavu.<ŠF Srv. tamtéž,17c; CIC,kán.282; 222,§ 2; 529,§ 1.>

Konečně kněz, i když se nezavázal k chudobě veřejným slibem, má žít jednoduše a vystříhat se toho, co by mohlo mít příchuť marnivosti,<ŠF Srv. CIC,kán.282,§ 1.> a tak se rozhoduje pro dobrovolnou chudobu, aby mohl lépe následovat Krista.<ŠF Srv. PO,17d.> Ve všem (příbytek, dopravní prostředky, dovolená atd.) ať se kněz vystříhá vší strojenosti a přepychu.<ŠF Srv. tamtéž,17e.>

Jako přítel nejchudších věnuje kněz právě těmto přednostní, avšak nikoli výlučnou nebo vylučující volbu nejjemnější pozornost své pastýřské lásky ve všech starých a nových nouzích, jež jsou osudně přítomné ve světě, vždy pamětliv toho, že první nouze, od níž má být člověk osvobozen, je hřích, nejhlubší kořen všeho zla.

Mariánská zbožnost

68. Ze vztahu, který je mezi Božím mateřstvím Panny Marie a Kristovým kněžstvím, vyplývá "podstatný vztah... mezi Ježíšovou matkou a kněžstvím Synových služebníků".<ŠF JAN PAVEL II., Katecheze při všeobecné audienci 30. června 1993: "L'Osservatore romano", 30. června - 1. července 1993.>

V tomto vztahu je zakořeněna mariánská spiritualita každého kněze. Kněžskou spiritualitu nelze považovat za úplnou, nebere-li vážně v úvahu závět ukřižovaného Krista, který světil Matku milovanému učedníkovi a skrze něho všem kněžím, kteří jsou povoláni pokračovat v díle spásy.

Jako Janovi pod křížem, tak i každému knězi je zvláštním způsobem svěřena Maria jako matka (srv. Jan 19,26-27).

Kněží, kteří patří k nejmilovanějším učedníkům ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Krista, mají přijmout Marii za svou matku ve vlastním životě tím, že se stane předmětem jejich stálé pozornosti a modlitby. Ta, která je neustále Panna se tak stane Matkou, jež je vede ke Kristu, jež je učí opravdové lásce k církvi, jež se za ně přimlouvá a vede je k Božímu království.

Každý kněz ví, že Maria právě proto, že je matka, významně utváří jeho kněžství, protože je to ona, jež dokáže ztvárňovat jeho kněžské srdce, chránit ho před nebezpečím, únavou, skleslostí ducha a s mateřskou péčí bdít, aby mohl růst v moudrosti a milosti před Bohem a před lidmi (srv. Lk 2,40).

Nelze však být oddanými syny, nedokáží-li napodobovat ctnosti matky. Kněz tedy bude hledět na Marii, aby se stal pokorným, poslušným a čistým služebníkem a aby vydal svědectví lásce v naprostém odevzdání sebe Pánu a církvi.<ŠF Srv. PO,18b.>

Mistrovské dílo Kristovy kněžské oběti, Bohorodička, představuje nejčistším způsobem církev "bez poskvrny a vrásky", jež je zcela "svatá a bez vady" (Ef 5,27). Toto nazírání na blahoslavenou Pannu staví před kněze pravzor dokonalosti, k němuž má směřovat ve službě svému společenství, aby i ono se díky kněžskému daru jeho života stávalo "církví slavnou" (tamtéž).

3. kapitola TRVALÁ FORMACE

Zásady

69. Trvalá formace je požadavek, který se rodí a vyvíjí již od samého přijetí svátosti svěcení, jímž je kněz nejen "posvěcen" Otcem, "vyslán" Synem, nýbrž i "oživován" Duchem svatým. Tato svátost tedy vyvěrá z milosti, z níž proudí nadpřirozená síla určená k tomu, aby si postupně, a to stále více do šířky a do hloubky, celý život a působení kněze přizpůsobila věrnosti k přijatému daru: "A proto tě vybízím - píše svatý Pavel Timotejovi - zase oživ plamen Božího daru, který ti byl dán" (2 Tim 1,6).

Jde o nutnost vnitřně spojenou se samotným božským darem,<ŠF Srv. PDV,70: cit.,778-782.> který je třeba stále "oživovat", aby kněz mohl patřičně odpovídat na své povolání. Kněz se totiž jako člověk zařazený do dějin musí zdokonalovat ve všech odvětvích svého lidského a duchovního bytí, aby mohl dosáhnout připodobnění Kristu, jež je jednotícím principem všeho.

Rychlé a rozšířené proměny a často zesvětštělé společenské prostředí, příznačné pro současný svět, jsou zároveň činitelé, z nichž naprosto nevyhnutelně vyplývá povinnost kněze, aby byl patřičně připraven k tomu, aby neztratil vlastní totožnost a odpovídal na potřeby nové evangelizace. Této v sobě již závažné povinnosti odpovídá i jasné právo věřících, jimž výsledky dobré formace a svatosti kněží slouží k dobru.<§F Srv. *tamtéž*.>

70. Duchovní život kněze a jeho pastýřská služba jsou spojeny se stálou prací na sobě tak, že se prohlubuje a uvádí v soulad jak duchovní, tak lidská, odborná a pastýřská formace. Tuto práci, jež má začít již od doby přípravy v semináři, musí biskupové podporovat na různých rovinách: národní, oblastní a především diecézní.

Je povzbuzující zjištění, že již mnoho diecézí a biskupských konferencí uskutečňuje v současné době slibné iniciativy, aby vlastním kněžím zajistily opravdovou trvalou formaci. Je žádoucí, aby všechny diecéze mohly tuto potřebu zvládnout. Kde to však okamžitě není možné, je vhodné, aby se vzájemně domluvily nebo navázaly styky s ústavy nebo osobami, jež jsou zvláště způsobilé tento delikátní úkol vykonávat.<§F Srv. *tamtéž*,79: cit.,797.>

71. Trvalá formace se dnešnímu knězi nabízí jako nutný prostředek, aby dosáhl účelu svého povolání, jímž je služba Bohu a Božímu lidu.

Trvalá formace vlastně tkví v pomoci všem kněžím, aby mohli velkodušně konat svůj úkol vyplývající z důstojnosti a odpovědnosti, jež jim Bůh svátostí svěcení svěřil; aby zachovali, uchránili a rozvíjeli svou zvláštní totožnost a povolání; aby posvěcovali sami sebe a druhé vykonáváním své služby.

To znamená, že kněz se musí vyvarovat jakéhokoli rozštěpu mezi duchovním životem a službou, což někdy vede k hlubokým krizím.

Je zřejmé, že pro dosažení těchto cílů, jež jsou nadpřirozeného řádu, je třeba objevit a analyzovat všeobecná kritéria, jak uspořádat trvalou formaci kněží.

Tyto základní požadavky nebo zásady uspořádání musí být promyšleny tak, že se vychází od cíle, který je dán, nebo lépe řečeno, je třeba je v něm hledat.

72. Trvalá formace je právo a povinnost kněze a udílet je právo a povinnost církve, stanovená všeobecným zákonem.<§F Srv. CIC,kán.279.> Tak jako se totiž v církvi přijímá povolání k posvátné službě, tak pouze církvi přísluší udílet specifickou formaci podle odpovědnosti vlastní takové službě. Za trvalou formaci má tedy odpovědnost papež a biskupové, protože je to činnost spojená s výkonem služebního kněžství. Církev má proto povinnost a právo pokračovat ve formaci svých služebníků tím, že jim pomáhá rozvíjet jejich velkodušnou odpověď na dar, který jim Bůh svěřil.

Kněz pak též dostal jako požadavek daru spojeného se svěcením právo, aby měl od církve potřebnou pomoc k účinnému a svatému splnění své služby.

73. Podkladem formační činnosti je dynamický požadavek, vnitřně spojený s charismatem služby, které je samo o sobě trvalé a nezvratné. Tuto činnost nelze tedy nikdy považovat za ukončenou ani ze strany církve, jež ji udílí, ani ze strany služebníka, který ji přijímá. Je tedy nutné, aby byla promyšlena a rozvíjena tak, aby ji *všichni* kněží *vždy* mohli přijímat, přičemž je třeba brát ohled na možnosti a odlišnosti, jež jsou spojeny s různým stářím, životními podmínkami a svěřenými úkoly.<§F Srv. PDV,76: cit.,793-794.>

74. Taková formace musí obsahovat a sladit všechny rozměry kněžské formace; musí tedy směřovat k tomu, aby pomohlo každému knězi: dosáhnout rozvoje lidské osobnosti uzrálé v duchu služby druhým, ať již je přijatý úkol jakýkoli; být intelektuálně na výši ve vědách teologických a též lidských, nakolik jsou spojeny s jeho vlastní službou, aby mohl účinněji dostát svému úkolu vydávat svědectví víře; žít hlubokým duchovním životem, živeným důvěrným stykem s Ježíšem Kristem a láskou k církvi; s nasazením a oddaností konat svou pastýřskou službu.

Proto musí být taková formace úplná: lidská, duchovní, odborná, pastorační, systematická a zaměřená na osobu.

75. Lidská formace je v dnešním světě krajně důležitá, jak tomu ostatně bylo vždy. Kněz nesmí zapomenout, že je člověk vybraný mezi lidmi, aby lidem sloužil.

Aby se posvětil a uspěl ve svém kněžském poslání, musí se kněz ukázat dobře vybaven lidskými ctnostmi, aby byl hoden úcty svých bratří.

Zvláště bude muset uskutečňovat dobrotu srdce, trpělivost, laskavost, povahovou pevnost, lásku ke spravedlnosti, vyrovnanost, věrnost danému slovu, důslednost v dobrovolně přijatých úkolech atd.<§F Srv. PO,3.>

Taktéž je důležité, aby se kněz zamyslel nad svým společenským chováním, nad korektností různých forem lidských vztahů, nad hodnotou přátelství, nad ušlechtilostí ve vystupování atd.

76. Vzhledem k tomu, že téma duchovního života bylo již obšírně rozvedeno, omezíme se zde na to, že předložíme některé vhodné prostředky k formaci.

Bylo by především nutné prohloubit hlavní aspekty kněžského života se zvláštním zřetelem na studium biblické, patristické a hagiografické, kde kněz musí stále držet krok s dobou nejen

četbou dobrých knih, ale i účastí na studijních kurzech, kongresech atd. <§F Srv. *tamtéž*,19; OT,22; kán.279,§ 2; RFIS,101.>

Zvláštní setkání by bylo možné věnovat péči o slavení svátostí jakož i zkoumání otázek duchovního života, jako třeba křesťanských a lidských ctností, způsobu modlitby, vztahu mezi duchovním životem a bohoslužbou, pastýřskou péčí atd.

Bylo by vskutku žádoucí, aby si každý kněz, třeba v souladu s pravidelnými duchovními cvičeními, vypracoval, pokud možno po domluvě s vlastním duchovním vůdcem, jasný plán osobního života, pro nějž uvádíme některé body:

1. denní rozjímaní nad Božím slovem nebo nějakým tajemstvím víry
2. denní osobní setkání s Ježíšem v Nejsvětější svátosti kromě sloužení mše svaté s opravdovou zbožností
3. mariánská zbožnost (růženec, zasvěcení nebo jiný způsob sebeodevzdání, niterný rozhovor)
4. věnovat čas formaci doktrinní a hagiografické
5. potřebný odpočinek
6. vždy nově usilovat o uskutečňování směrnic vlastního biskupa a ověřování vlastního přesvědčivého souhlasu s magisteriem a církevní kázní
7. pěstovat společenství a přátelství s kněžími.

77. Vzhledem ke značnému vlivu, kterým společenskovední a filosofické proudy působí na moderní kulturu, a také ke skutečnosti, že některým kněžím se nedostalo odpovídající průpravy v těchto oborech i z toho důvodu, že vycházejí ze škol různého zaměření, se jeví nutným, aby se při setkáních neopomínalo věnovat pozornost nejvýznamnějším tématům humanitního a filosofického rázu nebo alespoň takovým, jež "mají vztah k posvátným vědám, zvláště nakolik mohou být užitečná ve výkonu pastýřské služby". <§F CIC,kán.279,§ 3.> Taková témata jsou také platnou pomůckou, aby se správně projednávaly základní otázky fundamentální teologie, dogmatiky a morálky, Písma svatého, liturgie, kanonického práva, ekumenismu atd., dbá-li se na to, aby výuka těchto oborů nebyla pouhým seznamováním s problémy nebo pouze teoretická a informativní, nýbrž aby vedla ke skutečné formaci, tj. k modlitbě, k budování společenství a k pastoračnímu uplatnění.

Během kněžských setkání nechť se společně prohlubuje znalost dokumentů magisteria pod odborným vedením, aby se tak v diecézní pastýřské péči snáze vytvářela jednota interpretace a praxe, což tolik prospívá dílu evangelizace.

Zvláštní pozornost v odborném vzdělávání je třeba věnovat projednávání témat, jež dnes mají velkou ozvěnu v kulturní výměně názorů a v pastorační praxi, jako např. společenská etika, bioetika atd.

Zvláštní pojednání je třeba věnovat otázkám, které s sebou nese vědecký rozvoj a které významným způsobem ovlivňují smýšlení a život současných lidí. Kněží musí dbát na to, aby přiměřeně drželi krok s dobou a byli schopni odpovědět na otázky, jež vznikají s pokrokem vědy a neopomenou se poradit se vzdělanými a důvěryhodnými odborníky.

Naprostě důležité je dále zkoumat, prohlubovat a šířit sociální nauku církve. Na podkladě podnětů zveřejněných učitelským úřadem je nutné, aby zájem všech kněží a skrze ně všech věřících ve prospěch potřebných nezůstával na úrovni zbožného přání, nýbrž aby se proměňoval ve skutečné životní úsilí. "Církev si dnes více než kdy jindy uvědomuje, že její sociální poselství nalezne věrohodnost a autoritu spíše ve svědectví činů než v její vnitřní důslednosti a logice." <§F JAN PAVEL II., Encyklika *Centesimus annus* (1. května 1991),57: AAS 83 (1991),862-863.>

Nezanedbatelný požadavek odborného vzdělávání kněží je znalost *sdělovacích prostředků* a schopnost jich ve vlastní pastorační činnosti používat. Užívá-li se jich dobře, tvoří prozřetelnostní prostředek evangelizace, protože jimi lze nejen oslovit veliký počet věřících i těch, kteří jsou více vzdáleni, ale mohou i hluboce zapůsobit na jejich smýšlení a způsob jednání.

Pro tento účel by bylo vhodné, aby biskup nebo samotná biskupská konference připravila programy a k tomu vhodné technické vybavení.

78. Pro patřičnou pastorační formaci je nutné uskutečňovat setkání, jež mají svou hlavní náplň v zamyšlení nad pastoračním plánem diecéze. Tam by nemělo chybět ani projednání všech otázek, jež souvisejí s životem a pastorační činností kněží, jako např. základní mravouka, etika povolání, sociální etika atd.

Zvláštní péči je třeba věnovat znalosti životních podmínek a duchovního života stálých jáhnů tam, kde jsou ustaveni, řeholníků, řeholnic a také věřících laiků.

Další témata zvláště vhodná k projednání mohou být ta, jež se týkají katecheze, rodiny, kněžských a řeholních povolání, mládeže, starých, nemocných, ekumenismu, "vzdálených" atd.

Pro pastorační činnost v současných podmínkách je velmi důležité pořádat řady přednášek k prohloubení a osvojení *Katechismu katolické církve*, který je zvláště pro kněze cennou formační pomůckou jak pro kázání, tak všeobecně pro dílo evangelizace.

79. Aby stálá formace byla úplná, je třeba ji pořádat tak, "aby nebyla něčím ponechaným náhodě, ale systematickou nabídkou vybrané látky, rozdělená na etapy a prováděná přesně stanovenými metodami". <§F PDV,79: cit.,797.> To souvisí s nutností vytvořit určitou organizační strukturu, jež by vhodně určovala prostředky, dobu a obsahy pro skutečné a

patřičné provedení.

Toto organizování musí být ovšem provázeno osobním studiem, protože i pravidelné přednášky by měly pramalý užitek, kdyby nebyly spojeny s osobním studiem.<ŠF Srv. *tamtéž*.>

80. I když se trvalá formace udílí všem, je zaměřena tak, aby sloužila každému jednotlivci, který ji přijímá. A tak vedle společných a obecných prostředků zde musí být i všechny ostatní prostředky, jež slouží zosobnění formace každého jedince.

Z tohoto důvodu je zvláště mezi odpovědnými nutno podpořit vědomí, že mají každého kněze oslovit osobně tak, že se každému věnují a nespokojí se s tím, že všem předložili různé možnosti.

Ze své strany se každý kněz musí cítit povzbuzen slovem a příkladem svého biskupa a svých spolubratřích v kněžství, aby na sebe bral odpovědnost za vlastní formaci, protože on je prvním formátorem sebe sama.<ŠF Srv. *tamtéž*.>

Organizování a prostředky

81. Cesta kněžských setkání má mít rys jednotnosti a postupovat po etapách.

Tato jednotnost musí směřovat k připodobnění Kristu tak, aby pravdy víry, duchovní život a pastorační činnost vedly k postupné zralosti celého kněžského sboru.

Jednotná cesta vzdělávání se člení na jasně určené úseky. To vyžaduje zvláštní pozornost různým věkovým vrstvám kněží, aniž by se některá přehlížela, jakož i ověření prošlých úseků s tím, že se věnuje pozornost tomu, aby společné vzdělávací cesty byly vzájemně sladěny s jednotlivými osobními cestami, bez nichž by ony první nemohly být účinné.

Kněžská setkání je třeba považovat za nutná pro růst ve společenství, proto, aby každá věková skupina si stále více uvědomovala a stále přiměřeněji zkoumala problémy, které jsou jí vlastní.

Náměty takových schůzek lze případně čerpat z témat navržených národním nebo regionálním biskupským sborem. V každém případě je nutné, aby byly v diecézi určeny přesným formačním plánem, pokud možno každoročně obnovovaným.<ŠF Srv. *tamtéž*.>

Jejich organizování a průběh může biskup dle vlastní úvahy svěřit třeba fakultě nebo teologickým a pastoračním ústavům, semináři, sdružením nebo společnostem, jež se věnují kněžské formaci,<ŠF Srv. *tamtéž*; OT,22; PO,19c> případně jinému středisku nebo odbornému ústavu, který podle možností a vhodnosti může být buď diecézní, oblastní nebo zemský, je-li ověřeno, že odpovídá požadavkům naukové pravověrnosti, věrnosti magisteriu a církevní kázni a má též žádanou odbornou úroveň a příslušnou znalost skutečných pastoračních poměrů.

82. Je úkolem biskupa, aby případně i za pomoci vhodných spolupracovníků zajistil, aby během roku, který následuje po kněžském nebo jáhenském svěcení, se naplánoval takzvaný pastorační rok, který by usnadnil přechod od nezbytného seminárního života k výkonu posvátné služby tak, aby mohlo docházet k postupnému lidskému i specificky kněžskému zrání.<ŠF Srv. PAVEL VI., Apoštolský list *Ecclesiae Sanctae* (6. srpna 1966), I,7: AAS 58 (1966),761; POSV. KONGREGACE PRO KLÉRUS, Okružní list předsedům biskupských konferencí *Inter ea*, (4. listopadu 1969): AAS 62 (1970),130-131; RFIS,63; 101; CIC,kán.1032,§ 2.>

Během tohoto roku je třeba se vyvarovat toho, aby novosvěcenci byli vystaveni příliš obtížným nebo choulostivým situacím, a též je třeba se vyhnout tomu, aby byli vysláni na místa, kde by museli jednat působit daleko od spolubratřích. Naopak by bylo v rámci možností dobré dát přednost nějakému vhodnému způsobu společného života.

Toto formační období by mohlo být prožito v nějakém právě pro tento účel zřízeném domě (dům kléru) nebo na nějakém místě, jež by mohlo zaručit jasný a klidný opěrný bod všem kněžím, kteří sbírají své první pastýřské zkušenosti. To usnadní rozhovor a setkání s biskupem a se spolubratřích, společnou modlitbu (bohoslužbu kněžských hodinek, koncelebraci a adoraci Nejsvětější svátosti, růženec atd.), výměnu zkušeností, vzájemné povzbuzení, rozkvět dobrých přátelských vztahů.

Bylo by vhodné, aby biskup posílal novokněze ke spolubratřím, kteří vynikají příkladným životem a pastýřskou horlivostí. První určení, přes často závažné pastorační potřeby, by mělo především odpovídat požadavku uvést mladé kněze na správnou cestu. Obět jednoho roku může v budoucnosti přinést bohaté plody.

Není naprosto zbytečné zdůraznit skutečnost, že tento choulostivý a cenný rok by měl podpořit plnou zralost vzájemného poznání mezi knězem a jeho biskupem, a to, co začalo v semináři, by se mělo stát skutečným vztahem syna k otci.

Vzhledem k odborné stránce by tento rok neměl být tak příliš obdobím získávání nových vědomostí jako spíše sloužit hlubšímu osvojení a zniternění toho, co bylo nastudováno během předepsaných přednášek tak, aby se podpořilo utváření mentality, která je schopná hodnotit jednotlivosti ve světle Božího plánu.<ŠF Srv. RFIS,63.>

V této souvislosti lze vhodně pořádat přednášky a semináře zpovědní praxe, liturgie, katecheze, kázání, kanonického práva, kněžské, laické a řeholní spirituality, sociální nauky, sdělování a sdělovacích prostředků, poznávání sekt a nových náboženských proudů atd.

Vlastní lze říci, že cesta, kterou se má ubírat pastorační rok, má být snaha o vytváření syntézy. Každý prvek má odpovídat základnímu plánu uzrávání duchovního života.

Úspěch pastoračního roku je však vždy podmíněn osobním úsilím dotyčného, on sám musí

každodenně směřovat ke svatosti ve stálém hledání prostředků posvěcení, jež mu pomáhaly již od dob semináře.

83. Nebezpečí zvykovosti, tělesná únava způsobená přemírou práce, jíž jsou obzvláště dnes kněží vystaveni v namáhavé pastoraci, samo duševní vyčerpání způsobené často nutností stále bojovat proti neporozumění a překrucování, předsudky, čelit dobře vybaveným a mocným silám, jež se snaží přesvědčit lid, že kněz dnes patří k již zastaralé kulturní menšině, jsou některé z důvodů, které mohou rušivě působit v nitru pastýře.

Přes pastýřsky neodkladné záležitosti, ba právě proto, aby se jim mohlo účinně čelit, je vhodné kněžím poskytnout kratší nebo delší období - podle skutečných možností - aby mohli dále a soustředěněji pobývat s Pánem Ježíšem, a tak opět načerpali sílu a odvahu pokračovat na cestě posvěcení.

V mnoha diecézích se již vyzkoušely různé iniciativy, mnohdy se slibnými výsledky, jak čelit této zvláštní potřebě.

Tyto zkušenosti mají svou váhu a lze o nich uvažovat i přes potíže, jež vyvstávají v některých oblastech, které značně trpí nedostatečným počtem kněží.

Pro tento účel by mohly mít značný význam kláštery, poutní svatyně nebo jiná místa duchovního života, pokud možno mimo veliká centra, kde by kněží neměli přímou pastýřskou odpovědnost.

V některých případech by mohlo být vhodné, aby takový pobyt byl zaměřen na studium nebo na *aggiornamento* znalostí v posvátných vědách, aniž by se přitom zapomínalo na duchovní a apoštolské posílení.

V každém případě je třeba se pečlivě vyhnout nebezpečí považovat sabatické období za prázdniny nebo je vyžadovat jako právo.

84. Kde je to možné, je žádoucí zřídit "dům kléru", který by mohl sloužit také jako místo, kam kněží přicházejí, kde se mohou setkat, kde lze pořádat zmíněná formační setkání, a jako opěrný bod pro další četné příležitosti. Takový dům by měl nabízet všechno potřebné, aby byl pohostinný a přitažlivý.

Tam, kde ještě neexistuje a jeví-li by se to jako nutnost, je radno zřídit na národní nebo oblastní úrovni přiměřená zařízení pro tělesnou, duševní a duchovní obnovu kněží ve zvláštních případech potřeby.

85. Jak ukazuje dlouholetá duchovní zkušenost církve, duchovní obnovy a duchovní cvičení jsou vhodným a účinným nástrojem pro trvalou formaci kléru. I dnes jsou stále nutná a aktuální. Proti způsobu života, který směřuje k tomu, aby člověka zbavil veškeré niternosti, musí kněz nacházet Boha a sebe sama tak, že dokáže prožívat duchovní zastavení, aby se ponořil do rozjímání a modlitby.

Proto kanonické právo určuje, že klerici "mají povinnost účastnit se duchovních obnov podle předpisů místního práva". <§F CIC, kán. 276, § 2, 4°; srv. kán. 533, § 2; 550, § 3.>

Dva nejběžnější způsoby provádění, jež může biskup ve vlastní diecézi předepsat, jsou jednodenní duchovní obnovy, konané pokud možno každý měsíc, a jednou za rok duchovní cvičení.

Je velmi vhodné, aby biskup plánoval obnovy a duchovní cvičení a staral se o jejich pořádání tak, aby každý kněz měl možnost výběru mezi těmi, jež se běžně konají v diecézi nebo mimo ni a jsou vedeny příkladnými kněžími nebo ústavy zasvěceného života, jež mají zvláštní zkušenosti právě pro svůj dar duchovní formace, nebo v kláštorech.

Lze též doporučit pořádání zvláštní obnovy pro kněze, kteří byli vysvěceni v posledních letech, jíž by se činně účastnil i sám biskup. <§F Srv. RFIS, 101.>

Během těchto setkání je důležité, aby hlavní náplní byla duchovní témata, aby se věnoval rozsáhlý prostor tichu a modlitbě a obzvláštní péče slavení bohoslužby, svátosti pokání, adoraci eucharistie, duchovnímu vedení, hlubokým projevům úcty vzhledem k blahoslavené Panně Marii.

Abyste těmto prostředkům kněžské formace dodal na závažnosti a účinnosti, může biskup výslovně určit nějakého kněze, který by měl za úkol organizovat dobu a způsob jejich provádění.

V každém případě je nutné, aby se obnovy a zvláště každoroční duchovní cvičení prožívaly jako období modlitby a ne jako přednášky teologického a pastoračního vzdělávání.

86. I když jsou známé obtíže, s nimiž se trvalá formace běžně setkává především pro mnohé a závažné úkoly, k nimž jsou kněží povoláni, je nutno říci, že je lze všechny překonat, provádí-li se s patřičnou odpovědností.

Abyste zvládly okolnosti a čelilo se nárokům nutných úkolů evangelizace, ukazuje se jako nutné - mezi jinými prostředky - odvažně působení pastorační správy, jež směřuje k tomu, aby se zcela zvláštním způsobem pečovalo o kněze. Je naprosto nutné, aby biskupové mocí lásky vyžadovali, aby jejich kněží velkodušně plnili oprávněná ustanovení, vydaná pro tuto činnost.

S plánem trvalé formace souvisí nejen to, aby byla vymyšlena a naprogramována, ale aby byla též uskutečněna. K tomu je nutné jasné uspořádání úkolu co do *cílů, náplně a prostředků*.

Odpovědní

87. První a hlavní odpovědnost za vlastní trvalou formaci má kněz sám. Skutečně má totiž každý kněz povinnost být věrný Božímu daru a dynamizmu každodenní konverze, jež vychází z téhož daru. <§F Srv. PDV,70: cit.,778-782.>

Tato povinnost vychází ze skutečnosti, že nikdo nemůže nahradit jednotlivého kněze v úkolu bdít sám nad sebou (srv. 1 Tim 4,16). On totiž tím, že má účast na jediném kněžství Kristově, je povolán, aby podle svého jedinečného a neopakovatelného povolání ukázal a uskutečnil některý aspekt mimořádného bohatství milosti, kterou přijal.

Z druhé strany životní prostředí a podmínky každého kněze jsou takové, že i z čistě lidského hlediska vyžadují, aby osobně usiloval o vlastní formaci tak, aby jeho vlastní schopnosti a možnosti nesly plody.

Kněz se proto bude činně účastnit formačních setkání, bude se snažit být přínosem díky svým schopnostem a konkrétním možnostem, opatří si a bude číst knihy a časopisy obsahující pravé učení, u nichž zkušenost prokázala užitečnost pro jeho duchovní život a plodné vykonávání jeho služby.

Mezi četbou musí být na prvním místě Písmo svaté; dále pak spisy církevních otců, starých i nových učitelů duchovního života a dokumenty učitelského úřadu církve, jež tvoří nejpovolanější a nejsoučasnější zdroj trvalé formace. Kněží je tedy budou do hloubky studovat přímým a osobním způsobem, aby je mohli patřičně předkládat věřícím laikům.

88. Ve všech oblastech kněžského života vystoupí do popředí "zvláštní vztahy apoštolské lásky, služby a bratrství", <§F PO,8.> jež jsou základem vzájemné pomoci mezi kněžími <§F Srv. *tamtéž.*> Je žádoucí, aby se rozvíjela a rostla spolupráce všech kněží na prohloubení jejich duchovního a lidského života a též jejich kněžské služby. Pomoc, která má být kněžími v této oblasti poskytována, může mít pevnou podporu v různých kněžských sdruženích, jež usilují o to, aby vytvářela skutečně diecézní spiritualitu. Jde o sdružení, která "na základě stanov schválených příslušným představeným vhodným a obecně uznaným uspořádáním života a bratrskou pomocí podporují sebeposvěcování při výkonu posvátné služby a napomáhají sjednocení duchovních navzájem i s vlastním biskupem". <§F CIC,kán.278.2; srv. PO,8.>

V tomto pohledu je naprosto pečlivě třeba brát ohled na právo každého diecézního kněze, aby rozvíjel svůj duchovní život způsobem, který považuje za nejvhodnější, samozřejmě vždy v souladu se základními rysy vlastního povolání a svazky, jež z něho vyplývají.

Práce, již tato sdružení jakož i schválená hnutí vykonávají ve prospěch kněží, si církev velmi váží <§F Srv. PO,8; CIC,kán.278,2; PDV,81: cit.,799-800.> a vidí v ní dnes znamení životnosti, již ji Duch svatý stále obnovuje.

89. Ať již je množství Božího lidu, který je mu svěřen, jakkoli veliké a obtížné, biskup musí věnovat zcela zvláštní péči trvalé formaci svých kněží. <§F Srv. CD,16d.>

Zvláštní vztah mezi biskupem a jeho kněžími vychází totiž ze "skutečnosti, že kněží přijímají skrze něj své kněžství a sdílejí s ním pastorační starost o Boží lid". <§F PDV,79: cit.,797.> To určuje též jedinečnou odpovědnost biskupa na poli formace kněží.

Tato odpovědnost se projevuje jak vůči jednotlivým kněžími, protože formace má být jak nejvíce možno zaměřena na osobu, tak vůči všem, nakolik tvoří diecézní kněžský sbor. V tomto smyslu biskup neopomene se vši starostlivostí pěstovat vzájemnou komunikaci a společenství kněží a zvláště bude pečovat o to, aby chránil a podporoval správný způsob provádění trvalé formace; aby kněze vychovával k tomu, že si budou uvědomovat jeho důležitost a nutnost; a konečně aby je plánoval a staral se o jeho pořádání tak, že určí formační plán, potřebné prostředky a vhodné osoby k jeho uskutečnění. <§F Srv. *tamtéž*: cit.,797-798.>

Když zajišťuje vzdělávání svých kněží, je třeba, aby biskup do něho zahrnul i sebe vlastní a osobní trvalou formací. Zkušenost učí, že čím více biskup jako první se s přesvědčením stará o vlastní formaci, tím spíše dokáže podnítit a podporovat formaci svého kněžstva.

I když v tomto choulostivém díle má biskup nezastupitelný úkol, který nemůže předat, dokáže si vyžádat spolupráci kněžské rady, již lze pro její povahu a účel považovat za vhodný organizmus, který mu může pomáhat zvláště v tom, co se například vztahuje k vypracování formačního plánu.

Každý biskup pak bude nacházet podporu a pomoc pro tento svůj úkol u ostatních spolubratřích biskupů shromážděných na biskupské konferenci. <§F Srv. OT,22; RFIS,101.>

90. Žádná formace není možná, není-li k dispozici kromě osoby, jež ji přijímá, i osoba, jež ji udílí, tj. formátor. Hodnota a účinnost formačního plánu závisí zčásti na strukturách, ale především na osobách formátorů.

Je zřejmé, že vůči těmto osobám je odpovědnost biskupa obzvláště delikátní a důležitá.

Je tedy nutné, aby sám biskup pověřil *úkolem formace skupinu osob* a aby tyto byly vybrány z těch kněží, kteří jsou odborně dobře připraveni a vzbuzují úctu pro svou lidskou, duchovní, kulturní a pastorační průpravu a zralost. Formátoři musí být především muži modlitby, vyučovat se silně vyvinutým smyslem pro nadpřirozené, žít hlubokým duchovním životem, příkladného života, mít přiměřenou zkušenost v kněžské službě, dokázat spojit jako církevní otcové a svatí učitelé všech dob duchovní požadavky kněží s požadavky v užším smyslu lidskými. Mohou být vybráni i mezi členy seminářů, akademických středisek nebo ústavů schválených církevní autoritou, jako také ze společenství, jejichž charizma se týká právě kněžského života a

kněžské spirituality. V každém případě musí být zaručena pravověrnost nauky a věrnost církevní kázni. Formátoři musí být navíc důvěrnými spolupracovníky biskupa, který má poslední odpovědnost za tyto své nejcennější spolupracovníky.

Je vhodné též vytvořit skupinu, jež by se zabývala programováním realizace formace a jejímž účelem by bylo pomáhat biskupovi určovat náplň, jež by se pak rok po roce v jednotlivých oblastech trvalé formace probírala; úkolem této skupiny by byla též příprava potřebných pomůcek; rozvržení přednášek, sjezdů, setkání a obnov; vhodné uspořádání termínů, aby bylo možno předvídat nepřítomnost kněží a zajistit jejich zástup atd. Pro dobré plánování lze též požádat o radu odborníky ve zvláštních oborech.

Zatímco stačí jediná skupina formátorů, je možné vytvořit různé skupiny pro programování a realizaci, je-li to nutné.

91. Především co se týká společných prostorů a plánování jejich využití pro trvalou formaci jako i jeho konkrétní náplň, to mohou rozhodnout příslušné biskupské konference vzájemnou dohodou mezi různými místními církvemi, ať již na národní nebo regionální úrovni - zvláště mezi sousedními nebo blízkými diecézemi. Tak by se mohlo například použít mezidiecézních struktur, považují-li se za vhodné, jako fakulty a teologické a pastorační ústavy a též sdružení a společnosti, jež se zabývají formací kněží. Takové spojení sil kromě toho, že uskuteční opravdové společenství mezi místními církvemi, by mohlo též všem poskytnout lepší a podnětější možnosti trvalé formace. <§F Srv. PDV,79: cit.,796-798.>

92. Navíc studijní a výzkumné ústavy, střediska duchovního života jako i kláštery s příkladným zachováváním řehole a poutní svatyně vytvářejí opěrné body pro teologické a pastorační aggiornamento jako oázy ticha, modlitby, svátostné zpovědi a duchovního vedení, osvěžujícího i tělesného odpočinku, okamžiků kněžského bratrství. Takto by mohly i řeholní rodiny spolupracovat na trvalé formaci a přispět k takové obnově kléru, jakou si vyžaduje nová evangelizace třetího tisíciletí.

Ohled na různý věk a zvláštní podmínky

93. Během prvních let po svěcení by kněží měli být nanejvýš zvýhodněni, aby našli takové životní a pastorační podmínky, jež by jim dovolily uskutečnit ideály získané během formace v semináři. <§F Srv. tamtéž, cit.,793-794.> Tyto první roky, jež tvoří nezbytné ověření základní formace po prvním citlivém setkání se skutečností, mají nejrozhodnější vliv pro budoucnost. Vyžadují proto harmonické zrání, aby později bylo možné pevně a s vírou čelit obtížným okamžikům. Proto musí být mladým kněžím dána možnost k osobnímu styku s vlastním biskupem a s moudrým duchovním otcem; dále pak k okamžikům odpočinku, k rozjímání a k měsíční obnově.

Vzhledem k tomu, co již bylo uvedeno o pastoračním roce, je třeba v prvních letech kněžství pořádat každoroční formační setkání, kde se proberou do hloubky vhodná teologická, právní, duchovní a kulturní témata, a zvláštní semináře věnované otázkám mravouky, pastorálky, liturgie atd. Tato setkání mohou být též příležitostmi k obnově zpovědní fakulty, jak je určeno Kodexem kanonického práva a biskupem. <§F Srv. CIC,kán.970; 972.> Bylo by též užitečné, aby se u mladých kněží podporovalo rodinné soužití navzájem a se zralejšími kněžími tak, aby bylo možné si vzájemně sdělovat a porovnávat zkušenosti, aby docházelo k lepšímu vzájemnému poznání a aby se citlivě mohla uskutečňovat correctio fraterna ve smyslu evangelia.

Konečně je potřebné, aby mladý klérus rostl v duchovním prostředí skutečného bratrství a citlivosti, jež se projevuje v osobní pozornosti i v tom, co se týká tělesného zdraví a různých hmotných stránek života.

94. Po několika letech služby kněží získají silnou zkušenost a velikou zásluhu, že se dokáží zcela rozdávat v každodenní práci pro šíření Božího království. Tato věková skupina skýtá bohaté duchovní a pastorační zdroje.

Tito kněží potřebují povzbudit, rozumně zhodnotit, znovu prohloubit formaci ve všech rozměrech, aby tak mohli zrevidovat sami sebe i své jednání; oživit pohnutky k posvátné službě; zamyslet se nad pastoračními metodami ve světle podstatných úkolů, budovat kněžské společenství, přátelství s vlastním biskupem a překonávat případné pocity únavy, frustrace a osamocení; a konečně znovu objevit životodárné prameny kněžské spirituality. <§F Srv. PDV,77: cit.,794-795.>

Je tedy důležité, aby tito kněží mohli využít možnosti zvláštních a do hloubky jdoucích formačních setkání, kde by se kromě teologických a pastoračních témat projednaly i všechny duševní a citové otázky, jež v tomto období mohou vyvstat. Lze tedy doporučit, aby se takových setkání účastnil nejen biskup, nýbrž i takoví odborníci, kteří by mohli platně a bezpečně přispět k vyřešení zmíněných otázek.

95. I staří kněží nebo kněží pokročilého věku, jimž náleží veškerý projev úcty, spadají do životně důležitého okruhu trvalé formace ne tak ve smyslu ponoření do studia a kulturní výměny názorů jako spíše "ve smyslu klidného potvrzení a ujištění o úkolu, k němuž jsou ještě v kněžství povoláni". <§F Tamtéž: cit.,794.>

Kromě formace požádané pro kněze středního věku by tito kněží měli vhodné využít i okamžiků, prostředí a zvláštních setkání, kde by prohlubovali kontemplativní rozměr kněžského

života, aby tak nově objevili a těšili se z naukového bohatství toho, co již nastudovali, a tak pocítili jak jsou potřební, protože mohou být platně zapojeni do skutečné a vlastní služby, především jako zkušení zpovědníci a duchovní vůdcové. Zcela zvláštním způsobem se mohou s ostatními dělit o své zkušenosti, povzbudit, otevřeně přijmout, vyslechnout a uklidnit spolubratry a být vždy s otevřeností ochotni přijmout, kdykoli se od nich žádá, takovou službu, aby se "sami stali platnými učiteli a vychovateli dalších kněží".<ŠF Tamtéž.>

96. Nezávisle na věku se kněží mohou octnout ve "stavu fyzické slabosti a psychické únavy".<ŠF Tamtéž.> Tito obětováním svého utrpení naprosto významným způsobem spolupracují na díle spásy tím, že vydávají "svědectví poznamenané volbou kříže přijatého v naději a velikonoční radosti".<ŠF Tamtéž,41: cit.,727.>

Této skupině kněží musí trvalá formace nabídnout podněty, aby "vyrovnaně a statečně pokračovali ve své službě církvi"<ŠF Tamtéž,77: cit.,794.> a aby byli výmluvným znamením nadřazenosti bytí nad jednáním, obsahu nad prostředky, milosti nad vnějším úspěchem. Tímto způsobem jim bude možné prožít zkušenost sv. Pavla: "Teď sice pro vás trpím, ale raduji se z toho, protože tím na svém těle doplňuji to, co zbývá vytrpět do plné míry Kristových útrap; má z toho prospěch jeho tělo, to je církev" (Kol, 1,24).

Biskup a spolubratři kněží nesmí nikdy opomíjet pravidelné návštěvy těchto nemocných bratří, při nichž jim mohou dát zprávy především o událostech v diecézi tak, aby i oni se cítili živými členy kněžského sboru a všeobecné církve, kterou svým utrpením budují.

Zcela zvláštní a citlivou péči je třeba věnovat kněžím, kteří se blíží konci svého pozemského života, který vydali službě Bohu pro spásu bratří.

Budou je neustále posilovat ve víře, horlivě jim budou přisluhovat svátostmi a nakonec je celé presbyterium bude provázet přímluvami za zemřelé.

97. Pocit samoty může kněz zakusit v jakémkoli věku a v jakékoli situaci.<ŠF Srv. tamtéž,74: cit.,791.> To může být, aniž by se to vysvětlovalo jako psychologická osamocenost, něčím naprosto běžným jako důsledek poctivé snahy o život podle evangelia, a stává se to tedy něčím drahocenným v životě kněze. Někdy by to však mohlo být způsobeno zvláštními obtížemi jako odmrštěním, nepochopením, sejitím na scestí, opuštěním, neopatrností, povahovou omezeností vlastní nebo druhých, pomluvami, pokořováním atd. Z toho všeho může vyrůst trýznivý pocit frustrace, který by byl velice škodlivý.

Avšak i tyto obtížné okamžiky se mohou stát s Pánovou pomocí mimořádně výhodnými pro růst na cestě svatosti a apoštolátu. V nich totiž kněz může objevit, že "jde o samotu obývanou přítomností Pána".<ŠF Tamtéž.> Samozřejmě tak nelze přejít závažnou odpovědnost biskupa a celého kněžského sboru, aby nedocházelo k jakékoli osamocenosti způsobené nedbalostí kněžského společenství.

Nelze ani zapomínat na spolubratry, kteří opustili kněžskou službu a jimž je třeba poskytovat pomoc, především modlitbou a pokáním. Povinný postoj lásky vůči nim však naprosto nesmí vést k úvahám, že by jim mohly být svěřeny církevní úkoly, jež by mohly právě pro jejich postavení působit zmatek a nejistotu mezi věřícími.

ZÁVĚR

Pán žně, který povolává a vysílá dělníky, aby pracovali na jeho poli (srv. Mt 9,38), slíbil s věčnou věrností:"dám vám pastýře podle svého srdce" (Jer 3,15). Na této Boží věrnosti, jež stále žije a působí v církvi,<ŠF Srv. tamtéž,82: cit.,800.> spočívá naděje, že se nám dostane hojnosti a svatých kněžských povolání, což už lze v mnohých zemích pozorovat, právě tak jako jistota, že církev nebude od Pána chybět nutné světlo, aby se mohla pustit do vzrušujícího dobrodružství rozprostřít doširoka síť.

Na Boží dar církev odpovídá vzdáváním díky, věrností, nasloucháním Duchu, pokornou a vytrvalou modlitbou.

Každý kněz, aby uskutečnil své apoštolské poslání, ponese ve svém srdci hluboce zapsaná Pánova slova: "Otče, já jsem tě oslavil na zemi: dokončil jsem dílo, které jsi mi svěřil, abych je vykonal, abych dal věčný život lidem" (srv. Jan 17,2-4). Proto bude dávat svůj život za bratry a bude žít jako znamení nadpřirozené lásky poslušné, v celibátní čistotě, prostým životem a se zachováváním církevního života ve společenství.

Ve svém evangelizačním díle kněz překračuje přirozený řád, aby se zaměřil na "Boží záležitosti" (srv. Žid 5,1). Je totiž povolán, aby člověka pozvedl, zplodil ho k Božímu životu, který v něm pak pěstuje až do Kristovy plnosti. Z toho důvodu pravý kněz, věrný Kristu a církvi, se stává nenahraditelnou silou pravého pokroku pro celý svět.

"Nová evangelizace si vyžaduje nové evangelizátory, a těmi jsou kněží, kteří se zavazují prožívat své kněžství jako specifickou cestu ke svatosti."<ŠF Tamtéž: cit.,801.> Boží skutky konají Boží lidé!

Jako Kristus i kněz se musí jevit světu jako vzor nadpřirozeného života: "Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já". (Jan 13,15)

Svědectví vydávané životem je vlastní hodnotou kněze a je jeho nejpřesvědčivějším kázáním. Samotná církevní kázeň, prožívaná s věrohodnými vnitřními pohnutkami, se jeví jako účinná služba jak žít vlastní totožnost, jak roznécovat lásku a jak dát zazářit svědectví, bez něhož by jakákoli kulturní průprava a sebedokonalejší plánování byly pouhé preludy. K ničemu

neslouží dělat, chybí-li být s Kristem.

Zde se obzor totožnosti, života, služby, trvalé formace kněze otevírá naléhavosti nové evangelizace. Je to úkol nezměrné, otevřené, odvážné práce, jež je osvětlena vírou, nesena nadějí a zakořeněna v lásce.

V tomto potřebném a naléhavém díle není nikdo sám. Je třeba, aby kněží nacházeli pomoc v příkladném, spolehlivém a energickém působení pastýřského vedení vlastních biskupů, v průzračném společenství s Apoštolským stolcem a též v bratrské spolupráci veškerého kněžského sboru a celého Božího lidu.

Každý kněz nechť se svěří Marii, Matce důvěry. V ní, která "byla vzorem oné mateřské lásky, která má oživovat všechny, kteří spolupracují na obrození lidí při apoštolském poslání církve", <§F LG,65.> kněží naleznou stálou ochranu a pomoc k obnově vlastního života, aby z jejich kněžství vytrysklo mocnější a nové evangelizační úsilí na prahu třetího tisíciletí vykoupení.

Jeho Svatost papež Jan Pavel II. schválil 31.ledna 1994 tento direktář a dal pokyn k jeho zveřejnění.

José T. Kard. Sanchez
Prefekt

+ Crescenzo Sepe
Titulární arcibiskup gradský
Sekretář

MODLITBA K PANNĚ MARIÍ

MARIA,
Matko Ježíše Krista a Matko kněží,
přijmi toto naše oslovení,
abychom oslavovali tvé mateřství
a u tebe rozjímali o kněžství
tvého Syna a tvých synů,
Svatá Boží rodičko.

MATKO KRISTOVA,
Mesiášovi - knězi - jsi dala lidské tělo
vlivem pomazání Duchem svatým
ke spáse ubohých a zkroušených srdcem,
ochraňuj kněze ve svém srdci a v církvi,
Matko Spasitele.

MATKO VÍRY,
tys přinesla do chrámu Syna člověka,
naplnění příslibů daných otcům,
odevzdej Otci k jeho slávě
kněze svého Syna,
Archo úmluvy.

MATKO CÍRKVE,
S učedníky ve večeradle jsi prosila Ducha
za nový lid a jeho pastýře,
vypros kněžskému stavu
plnost jeho darů,
Královno apoštolů.

MATKO JEŽÍŠE KRISTA,
Tys byla s ním na počátku jeho života
a jeho poslání,
hledalas ho - Mistra - uprostřed zástupů
stála jsi u něho, když byl povýšen ze země,
aby dokonal jedinou věčnou obět,
a měla jsi nablízku Jana, svého syna,
od počátku se ujímej povolanych,
ochraňuj jejich růst,
provázej své syny v životě a ve službě,
Matko kněží.

Amen! <§F PDV,82: cit.,803-804.>

ZKRATKY UŽÍVANÉ V POZNÁMKÁCH

AAS - Acta Apostolicae Sedis, Roma 1909nn

CCL - Corpus Christianorum seu nova Patrum collectio Series Latina, Turnhout-Paris 1953nn
CD - DRUHÝ Vatikánský koncil, Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi Christus Dominus
CIC - Codex Iuris Canonici (25. ledna 1983)
cit. - citováno
cit.d. - citované dílo
CSEL - Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum, Wien 1866nn
DS - H. DENZINGER - A. SCHÖNMETZNER, Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum de rebus fidei et morum, Freiburg i. Br. ??
DV - DRUHÝ Vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o Božím zjevení Dei Verbum
KCC - Katechismus katolické církve (11. října 1992)
LG - DRUHÝ Vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o církvi Lumen gentium
OT - DRUHÝ Vatikánský koncil, Dekret o výchově ke kněžství Optatum totius
Pastorální příručka... - KONGREGACE PRO EVANGELIZACI NÁRODŮ, Pastorální příručka pro diecézní kněze církvi, jež spadají do pravomoci Kongregace pro evangelizaci národů (1. října 1989)
PDV - JAN PAVEL II., Posynodní apoštolská exhortace Pastores dabo vobis (25. března 1992)
PG - J.P. MIGNE, Patrologia Graeca, 161 sv., Paris 1857-1866
PL - J.P. MIGNE, Patrologia Latina, 221 sv., Paris 1878-1890
PO - DRUHÝ Vatikánský koncil, Dekret o službě a životě kněží Presbyterorum ordinis
RFIS - KONGREGACE PRO KATOLICKOU VÝCHOVU, Radio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis (19. března 1985)
SC - DRUHÝ Vatikánský koncil, Konstituce o posvátné liturgii Sacrosanctum Concilium

OBSAH

Úvod

1. Kapitola

TOTOŽNOST KNĚZE

Trinitární rozměr
Kristologický rozměr
Pneumatologický rozměr
Církevní rozměr
Kněžské společenství

2. Kapitola

KNĚŽSKÁ SPIRITUALITA

Současné dějinné souvislosti
Setrvávat s Kristem v modlitbě
Pastýřská láska
Hlásání slova
Svátost eucharistie
Svátost pokání
Vedení společenství
Kněžský celibát
Poslušnost
Kněžský duch chudoby
Mariánská zbožnost

3. Kapitola

TRVALÁ FORMACE

Zásady
Organizování a prostředky
Odpovědní
Ohled na různý věk a zvláštní podmínky

ZÁVĚR

MODLITBA K PANNĚ MARIÍ

Zkratky užívané v poznámkách

Obsah
Rejstřík

REJSTŘÍK < \$ Číslo 1-97 udávají čísla dokumentu, číslo 0 udává Úvod, číslo 98 Závěr a číslo 99 Modlitbu k Panně Marii. Rejstřík se vztahuje pouze na vlastní text dokumentu a opomíjí nadpisy a poznámky. Hesla udaná v jednotném čísle se vztahují i na množné číslo; přídavná jména udaná v mužském rodě i na ostatní rody.>

adorace: 82
aggiornamento: 83
akademický: 90

aktivizmus: 40
apoštolát: 0, 34, 97
apoštolský: 15, 25, 26, 30, 31, 47, 48, 49, 59, 63, 64, 83, 88, 98
autorita: 26, 33, 49
barva: 66
bioetika: 77
biskup: 0, 1, 2, 13, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 39, 41, 47, 56, 60, 62, 64, 65, 70, 72, 76, 77, 80, 81, 82, 85, 86, 88, 89, 90, 93, 94, 96, 97, 98
biskupská konference: 0, 66, 70, 77
biskupský sbor: 17, 21, 22, 25, 81, 89, 91
Bohorodička: 68
bohoslužba: 10, 39, 49, 50, 76, 82, 85
Boží člověk: 36, 39
Boží děti: 4, 30, 51
Boží království: 4, 34, 58, 67, 68, 94
Boží muž: 66
Boží slovo: 9, 13, 41, 45, 46, 76
Boží vůle: 32, 34, 61
bratr: 28, 30, 48, 53, 67, 75, 96, 98
bratrský: 55, 88, 98
bratrství: 23, 25, 29, 33, 88, 92, 93
bratři a sestry: 8, 31
celibát: 57, 58, 59, 60
celibátní: 98
církev: 0, 1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 26, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 39, 41, 45, 46, 47, 50, 51, 54, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 66, 67, 68, 72, 73, 74, 77, 85, 88, 96, 98, 99
církevní kázeň: 58, 76, 81, 90, 98
ctnost: 39, 61, 68, 75, 76
časopisy: 87
částečný: 14
četba: 44, 46, 60, 76, 87
činnost: 1, 3, 15, 17, 30, 33, 37, 38, 39, 40, 43, 47, 52, 56, 61, 64, 72, 73, 77, 81, 86
čistota: 58, 59, 60, 98
člověk: 8, 30, 33, 35, 36, 42, 45, 50, 51, 60, 66, 67, 69, 75, 85, 98, 99
čtení: 50
dar: 1, 2, 4, 5, 8, 14, 17, 18, 26, 30, 31, 48, 51, 57, 58, 59, 60, 63, 67, 68, 69, 72, 73, 85, 87, 90, 98, 99
dějinné okolnosti: 33, 34
dějiny: 34, 69
demokracizmus: 17, 19
diecéze: 0, 26, 29, 70, 78, 81, 83, 85, 91, 96
diecézní: 0, 22, 51, 70, 77, 81, 88, 89
dílčí: 85
dílčí církev: 91
dílo: 48, 51, 68, 77, 89, 96, 98
dlužný: 97
dogmatika: 77
dokument: 0, 29, 77, 87
duch: 16, 30, 31, 65, 66, 67, 68, 74
Duch svatý: 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 17, 18, 20, 30, 32, 51, 55, 69, 88, 98, 99
duchovně: 85
duchovní: 2, 14, 22, 26, 27, 30, 33, 44, 46, 52, 57, 58, 60, 69, 70, 74, 76, 83, 84, 85, 90, 93, 94, 95
duchovní cvičení: 39, 76, 85
duchovní obnova: 39, 85, 93
duchovní správa: 29, 32,
duchovní vedení: 39, 54, 85, 92
duchovní život: 0, 34, 36, 37, 38, 39, 45, 54, 68, 70, 71, 74, 76, 78, 81, 82, 83, 87, 88, 90, 92, 94
dům: 29, 82, 84
důslednost: 32
důstojnost: 3, 17, 30, 46, 61, 66, 71
duševní: 84, 94, 96, 97
důvěrnost: 60, 74
důvod: 36, 57, 58
ekumenizmus: 77, 78
eschatologický: 58
etika: 77, 78
eucharistický: 49
eucharistie: 10, 39, 41, 42, 48, 49, 50, 85

evangelizace: 24, 27, 30, 35, 46, 47, 48, 77, 78, 86, 98
filosofický: 77
formace: 0, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 98,
formační: 76, 81, 84, 87, 89, 90, 93, 94,
formátor: 80
hierarchie: 17, 22
hlásání: 45, 46
hlasatel: 98
hlava: 0, 1, 2, 7, 13, 16, 17, 18, 22, 58
hnutí: 26, 30, 47, 88
hodinky: 50, 82
hodnost: 19
hodnověrnost: 45
hodnověrný: 34, 35, 98
homilie: 46
horlivost: 0, 82
hrdinnost: 37
hřích: 35, 51, 52, 53, 67
hříšník: 30, 51
hudba: 49
humanistický: 77
chování: 75
chudoba: 67
inkardinace: 14, 26
jediný: 19
jednota: 1, 11, 20, 23, 24, 25, 30, 48, 62, 63, 76, 77, 88
Ježíš: 0, 1, 2, 7, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 33, 35, 38, 39, 40, 41, 42, 61, 64, 67, 68, 74, 76, 83, 99
kajícník: 52
kanonické právo: 77, 82, 85, 93
kanovnícké kapituly: 50
katechéze: 32, 36, 45, 47, 49, 78, 82
katecheta: 47
katechetický: 47
Katechizmus katolické církve: 47, 78
kázání: 45, 78, 82, 98
kázeň: 60, 63, 66
klášter: 83, 85, 92
klerik: 17, 33, 59, 61, 66, 85
klerika: 66
klérus: 0, 15, 82, 84, 85, 92, 93
kněz: 0, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99
kněžská rada: 17, 26, 65, 89
kněžská služba: 0, 3, 15, 22, 24, 30, 45, 48, 58, 59, 88, 90
kněžsky: 20
kněžský: 0, 1, 2, 4, 5, 8, 17, 19, 25, 28, 29, 32, 38, 44, 45, 53, 57, 58, 60, 61, 68, 74, 75, 76, 77, 78, 81, 82, 88, 92, 94, 95, 97, 98, 99
kněžský sbor: 13, 25, 26, 27, 28, 62, 81, 89, 96, 97, 98
kněžství: 0, 1, 2, 3, 6, 13, 15, 22, 23, 27, 34, 38, 54, 56, 57, 58, 60, 61, 64, 68, 80, 87, 89, 93, 95, 98, 99
knihy: 49, 76, 87
koncelebrace: 23, 82
kristologický rozměr: 6
Kristus: 0, 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 30, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 67, 68, 69, 74, 81, 87, 96, 98, 99
kříž: 16, 17, 40, 61, 68, 96, 99
kultura: 15, 17, 35, 51, 59, 77
kulturní: 34, 43, 46, 56, 60, 77, 83, 90, 93, 95, 98
laik: 0, 16, 17, 19, 21, 30, 33, 47, 56, 62, 66, 78, 87
láska: 0, 3, 4, 13, 18, 24, 25, 30, 35, 36, 43, 45, 46, 48, 50, 53, 55, 58, 59, 60, 62, 63, 68, 74, 75, 86, 88, 97, 98
lectio divina: 39
lidský: 39
liturgický: 29, 46
liturgie: 27, 64, 77, 82, 93

manželství: 13, 58, 60
Maria: 68, 98, 99
mariánský: 39, 68, 76
matka: 68, 98, 99
menšina: 83
milosrdenství: 59
milosrdně: 30, 51
milosrdný: 51
milost: 1, 5, 12, 14, 17, 25, 27, 32, 37, 43, 46, 58, 68, 69, 87, 96
mimořádný: 18
misijní: 15, 21, 32, 45
misionářský: 14
místní církev: 14, 22, 25, 26, 62, 91
moc: 2, 7, 8, 10, 16, 18, 20, 62
modlitba: 2, 10, 11, 18, 23, 29, 30, 32, 36, 38, 39, 40, 44, 58, 61, 68, 76, 77, 82, 85, 90, 92, 97, 98
morálka: 77
moudrý: 54, 93
mravní: 58
mravouka: 78, 93
mravy: 62
mše svatá: 23, 27, 39, 49, 50, 76
nábožensky: 30
náboženský: 43
naděje: 35
nasazení: 37,
následování: 32, 58, 59, 97
nástroj: 1, 12, 20, 47, 85
nauka: 0, 77, 82, 90
naukový: 45, 76, 81
nebezpečí: 60
nejistota: 97
Nejsvětější svátost (oltářní): 50, 76, 82
neměnný: 34
nemocný: 78, 96
neopatrnost: 97
nepochopení: 97
neporozumění: 37, 83
nesnáze: 28
norma: 47
nouze: 18, 30, 67
nová evangelizace: 0, 35, 69, 92, 98
nutnost: 24, 45, 66, 69, 79, 83, 89
obec: 18
obětování: 96
oběť: 13, 23, 38, 43, 48, 49, 50, 58, 61, 67, 68, 82, 99
oblečení: 66
oblek: 66
obor: 77
obrácení: 45, 51, 52, 87
obraz: 2, 49, 55
obřad: 13, 22, 25, 49, 50, 57, 61, 62, 64
obtíže: 28, 60, 86, 97
odborně: 74
odborník: 0, 77, 90, 94
odborný: 70, 74, 77, 81, 82
odcizení: 97
oděv: 66
odložitý: 77
odpovědně: 0, 65
odpovědnost: 0, 4, 28, 36, 45, 47, 67, 71, 72, 80, 83, 86, 87, 89, 90, 97
odpovědný: 45, 52, 80
odpuštění: 51, 53
oltář: 48, 49
opatrnost: 60
opuštění: 97
ordinář: 26, 49, 61, 62, 63
oslavovat: 99
otázky: 0, 46, 77, 78, 81, 93, 94, 95
otcovství: 58

Pán žně: 18, 98
Panna Maria: 60, 68, 85
papež: 0, 21, 22, 23, 56, 62, 72, 98
pastorační: 0, 24, 57, 78, 81, 82, 91, 92
pastorační rok: 82, 93
pastorálka: 93
pastýř: 0, 2, 3, 6, 7, 13, 16, 17, 18, 19, 22, 24, 30, 33, 38, 53, 55, 66, 83, 98, 99
pastýřská činnost: 6, 26, 34, 38, 40, 54, 58, 67, 77, 78
pastýřská láska: 8, 13, 20, 28, 30, 32, 34, 37, 43, 44, 48, 67
pastýřská služba: 36, 37, 38, 39, 62, 70, 74, 77
pastýřský: 0, 7, 16, 19, 24, 26, 30, 32, 34, 36, 41, 43, 46, 53, 56, 62, 63, 65, 70, 74, 76, 77, 78, 82, 83, 85, 86, 89, 90, 94, 98
péče: 26, 30, 32, 39, 55, 68, 76, 77, 78, 89, 96
pevně: 30
pevnost: 75
Písmo svaté: 9, 46, 77, 87
plán: 46, 65, 77, 78, 81, 82, 86, 89, 90
platnost: 85
plodnost: 33, 39, 60, 65
počinání: 64
podání: 9, 45
podnět: 0, 33, 70, 77, 83, 94, 96
podnikání: 67
pohled: 60
pohnutky: 60, 98
pokání: 53, 54, 85, 97
pokoj: 39
pokorně: 16, 30
pokrok: 98
pokušení: 16, 17, 19, 40
pokyn: 0, 66
politické strany: 33
politika: 33
pomazání: 1, 5
pomůcka: 78, 90
ponížení: 17, 97
poselství: 46, 47, 77
poslání: 0, 1, 7, 14, 15, 18, 19, 20, 30, 33, 38, 40, 45, 46, 51, 59, 60, 61, 67, 75, 98
poslední večeře: 27, 40
poslušně: 98
poslušnost: 22, 61, 62, 63
postoj: 48
posvátná roucha: 49
posvátné nádoby: 49
posvěcení: 16, 24, 27
posvěcený: 7, 22, 69
posvětit: 71
potestas: 19
potíže: 83
potřeba: 69, 70, 82, 84
potřebný: 76
poutní svatyně: 52, 83, 92
povinnost: 34, 39, 40, 46, 49, 50, 58, 62, 67, 69, 72, 85, 87
povolání: 0, 14, 19, 32, 33, 36, 45, 54, 59, 60, 69, 71, 72, 78, 87, 88, 98
pramen: 3, 5, 94
pravda: 1, 7, 9, 30, 45, 55, 62, 81
právo: 17, 26, 33, 39, 45, 64, 66, 69, 72, 83, 85, 88
pravomoc: 2, 16, 17, 24, 29, 62, 63, 64, 66, 88, 90
pravomocně: 9, 45, 55
pravomocný: 16, 77, 87, 98
právoplatný: 7, 16, 18, 26, 61
pravost: 23
pravověrnost: 55, 81, 90
pravověrný: 47, 87
prázdniny: 83
primát: 62
problematicizmus: 45
prohlubování: 95
projev: 95
prostředek: 17, 27, 42, 43, 46, 54, 60, 67, 71, 76, 77, 79, 80, 82, 85, 86, 89, 96

proud: 17, 77
prozkoumání: 79
průprava: 34, 77, 90, 98
přátelství: 24, 27, 28, 39, 51, 75, 76, 94
přednášky: 78, 79, 82, 85, 90
předpis: 18, 26, 49, 52, 60, 62, 63, 64, 66, 85
představený: 49, 61, 63
předsudky: 83
překrucování: 83
příklad: 40, 41, 49, 53, 59, 60, 63, 67, 80, 98
příkladem: 24, 90
příkladný: 82, 85, 92, 98
přínos: 24
příprava: 39, 46, 47, 58, 70
přítomnost: 8, 17, 26, 48, 50, 97
působení: 3, 69
řádce: 39
radost: 3, 28, 32, 41, 96
radostně: 0, 51
radostný: 37, 39, 45, 60
ráz: 0, 34, 45
rodina: 25, 30, 47, 51, 78, 92
rodinný: 93
rovnováha: 46, 60
rozdělení: 18
rozeznávání: 56
rozhovor: 5, 39, 52, 76, 82
rozhršení: 52
rozjímání: 39, 41, 46, 50, 68, 76, 85, 93
rozjímavý: 95
rozlišování: 34
rozměr: 7, 13, 51, 55, 58, 74, 94, 97
rozvážný: 34
rozvoj: 77
růst: 60
růženec: 39, 76, 82
řád: 0, 98
řehole: 47
řeholní: 26, 29, 49, 52, 63, 78, 82, 92
řeholník: 30, 78
sabatický: 83
sám: 25, 42, 50, 54, 98
samota: 37, 42, 94, 97
scestí: 97
sdělovací prostředky: 45, 46, 47, 60, 77
sdružení: 29, 30, 33, 88, 91
sekty: 36, 82
seminář: 32, 39, 70, 81, 82, 90, 93
setkání: 30, 39, 49, 76, 77, 78, 81, 82, 84, 85, 87, 90, 93, 94, 95
sexualita: 60
shromáždění: 13
síla: 4, 11, 20, 26, 37, 42, 44, 55, 60, 64, 69, 83, 91, 98
sjezdy: 90
skleslost: 68
slavení: 41, 49, 50, 52, 62, 76, 85
slavnost: 50, 64
sloužení: 23, 39, 49, 50, 76
slovo: 10, 35, 45, 46, 48, 52, 75, 80
služba: 0, 1, 3, 5, 8, 12, 14, 15, 16, 17, 21, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 32, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 54, 55, 56, 58, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 71, 72, 74, 82, 87, 88, 94, 95, 96, 97, 98, 99
služebné kněžství: 0, 1, 3, 6, 13, 17, 18, 19, 20, 22, 44, 60, 72
služebník: 4, 7, 8, 13, 15, 18, 23, 43, 44, 51, 53, 58, 61, 62, 64, 67, 68, 72, 73
služebný: 22, 23, 39, 43, 73, 77, 81, 93
směrnice: 76
smíření: 51, 52, 53, 54
smýšlení: 14, 17, 37, 44, 46, 77, 82
snubní: 13, 55, 58
soulad: 47, 75, 88
souvisle: 16

souvislost: 77
spása: 1, 4, 7, 8, 12, 14, 15, 17, 30, 45, 48, 50, 68, 96, 98, 99
Spasitel: 35, 99
spojení: 1, 3, 10, 11, 13, 20, 21, 47, 55, 88, 91
spojený: 26, 60
společenskovední: 77
společenství: 0, 9, 11, 14, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 42, 45, 47, 50, 53, 55, 56, 58, 61, 63, 65, 68, 77, 81, 89, 90, 91, 94, 97, 98
společnost: 0, 17, 26, 34, 37, 45, 47, 49, 63, 66, 81
společný život: 29, 82
spolky: 47
spolubratr: 54, 56, 80, 82, 89, 95, 96, 97
spoluodpovědnost: 30
spolupráce: 0, 31, 32, 42, 47, 52, 56, 65, 82, 88, 89, 98
spolupracovat: 26, 92, 96
sporný: 77
spravedlnost: 75
stádo: 16, 30, 46
starý: 47, 52, 78, 95
stáří: 73
stav: 22, 33, 99
stavba: 49
střed: 48
středisko: 90, 91
střih: 66
studium: 44, 79, 83
styk: 32, 60, 93
svatost: 7, 29, 34, 45, 48, 69, 82, 88, 97, 98
svátost: 3, 6, 10, 13, 25, 41, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 61, 62, 64, 69, 71, 76, 85, 96
svatostánek: 49, 50
svátostně: 3, 58
svátostný: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 21, 48, 50, 51, 52, 58, 59, 92
Svatý otec: 0, 24
svěcení: 2, 3, 7, 8, 9, 13, 14, 19, 21, 22, 25, 27, 37, 39, 41, 52, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 69, 71, 72, 82, 93
svědectví: 0, 6, 16, 34, 37, 40, 41, 45, 53, 55, 57, 58, 60, 68, 74, 77, 96, 98
svědomí: 33, 39, 45, 51, 52, 55
svět: 0, 4, 11, 14, 15, 16, 19, 37, 50, 57, 60, 67, 69, 75, 98
svoboda: 58, 60, 61, 63, 67
svobodně: 58, 59
svobodný: 13, 48, 59
syn: 45, 68, 82, 99
špatně: 49, 53
tajemství: 0, 4, 6, 10, 12, 13, 17, 21, 41, 45, 66, 76
tělesný: 84, 92, 93, 96
tělo: 41, 60, 99
teologický: 25, 56, 58, 74, 81, 85, 91, 92, 93, 94
teologie: 77
ticho: 39, 40, 49, 85, 92
totožnost: 0, 2, 3, 4, 5, 6, 20, 21, 32, 33, 44, 48, 66, 69, 71, 81, 98
tradice: 46
trinitární rozměr: 3, 6
trinitární tajemství: 2, 21
Trojice: 5, 20, 21
tvůrce: 39
úcta: 22, 50, 60, 62
uctívání: 50, 85
účast: 2, 6, 7, 13, 17, 20, 22, 23, 25, 29, 38, 49, 76, 87
účel: 49, 67, 77, 83
účelovost: 44
učení: 17, 41, 45, 47, 76, 87
učit: 45
učitelský: 7
učitelský úřad (církve): 0, 9, 17, 24, 29, 57, 62, 63, 76, 77, 81, 87
udělení: 52
udílení: 64
úkol: 0, 15, 17, 18, 30, 33, 35, 41, 43, 45, 55, 61, 62, 70, 71, 73, 75, 86, 90, 94, 95, 97, 98
úkony zbožnosti: 39

únava: 37, 68, 83, 94, 96
úsilí: 37, 42, 43, 76, 77, 82, 94
usmíření: 51
uspořádaný: 79
ustanovení: 86
ústav: 70, 81, 85, 90, 92
utváření: 47, 51, 54
uznávat: 29
věda: 46, 74, 77, 83
vědecký: 56, 77
vedení: 1, 41, 50, 62, 77, 86, 98
vědomě: 58
vědomí: 32, 42, 45, 46, 54, 64, 67, 80, 81
věk: 43, 47, 95, 96, 97
velekněžská modlitba: 11
věrně: 24, 39, 62
věrnost: 31, 35, 39, 60, 61, 69, 75, 81, 90, 98
věrný: 0, 1, 13, 17, 18, 30, 34, 36, 39, 41, 45, 58, 87
věrohodný: 36, 45, 46, 60, 77, 98
věřící: 0, 1, 6, 11, 13, 16, 17, 21, 23, 30, 33, 34, 35, 36, 39, 45, 47, 49, 52, 53, 56, 60, 62, 64, 66, 69, 77, 78, 87, 97
Via crucis: 39
viditelný: 66
víra: 12, 17, 18, 34, 35, 36, 42, 45, 46, 47, 49, 50, 53, 62, 74, 76, 81, 93, 96, 98, 99
vkládání rukou: 2, 25
vkus: 64
vláda: 24
vnější: 40, 96
vnitřní: 98
volba: 59, 67
všeobecná církev: 14, 22, 47, 56, 96
všeobecné kněžství: 6, 17, 18
vůdce: 30, 56, 76
vyčerpání: 83, 96
vyčlenění: 37
výchova: 32, 47, 58
vychovatel: 95
vyrovnanost: 75
vyrovnaný: 63
vysluhování: 10
vyznání: 40, 45
vznešenost: 49
vztah: 3, 4, 5, 20, 21, 24, 26, 27, 30, 31, 36, 40, 45, 55, 57, 58, 62, 67, 68, 75, 76, 77, 82, 89
zákon: 57, 58, 62, 72
zaměření škol: 77
zármutek: 55
zařízení: 91
zasvěcení: 31, 76
zasvěcený: 56, 58
zasvěcený život: 31, 54, 85
zbožnost: 53, 85
zcestí: 17
zdarma: 67
zdroj: 58
zdrženlivost: 60
Zelený čtvrtek: 0, 27, 39
země: 34
zkoumání: 9, 56
zkušený: 24, 95
zlo: 67
znamení: 1, 4, 8, 10, 12, 20, 39, 48, 58, 66, 96, 98
znamení doby: 34, 56
zpěv: 49
zpovědník: 52
zpověď: 39, 52, 92
zpřítomnění: 2, 48
způsob jednání: 36
způsob života: 0, 26, 39, 43, 44, 85
zralost: 24, 45, 60, 65, 81, 82, 90

zvěst: 0, 35, 37, 45

zvěstování: 30

zvláštní: 0, 3, 4, 21, 22, 25, 26, 28, 30, 31, 32, 35, 36, 38, 46, 47, 48, 58, 59, 60, 62, 64, 68, 71, 72, 76, 77, 78, 81, 83, 84, 85, 86, 88, 89, 90, 94, 95, 96, 98

ženich: 0, 12, 13, 22, 58